

Západočeská univerzita v Plzni
Fakulta filozofická

Diplomová práce

Tokijský proces

Jana Konopová

Plzeň 2014

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Katedra historických věd

Studijní program: Historické vědy

Studijní obor: Moderní dějiny

Diplomová práce

Tokijský proces

Jana Konopová

Vedoucí práce:

PhDr. Roman Kodet, Ph.D.

Katedra historických věd

Fakulta filozofická Západočeské univerzity v Plzni

Plzeň 2014

Prohlašuji, že jsem tuto práci vypracovala samostatně a použila jen uvedených pramenů a literatury.

Plzeň, duben 2014

.....

Děkuji PhDr. Romanu Kodetovi, Ph.D. za cenné rady, odborné připomínky a vedení práce.

Obsah

1	ÚVOD	1
2	PORÁŽKA JAPONSKA VE DRUHÉ SVĚTOVÉ VÁLCE	6
	2.1 Přípravy na válku	7
	2.2 Útok na Pearl Harbor	9
	2.3 Válka v Pacifiku	10
	2.4 Konec války a japonská kapitulace.....	14
	2.5 Japonsko po válce	15
3	OKUPAČNÍ SPRÁVA	18
	3.1 Počátky okupace a její struktura	19
	3.2 První reformy.....	20
	3.3 Nová ústava	22
	3.4 Ekonomické a hospodářské reformy	23
	3.5 Konec okupace	24
4	TOKIJSKÝ PROCES	26
	4.1 Příprava procesu.....	26
	4.2 Členové tribunálu.....	29
	4.3 Obžalování.....	30
	4.4 Průběh procesu.....	35
	4.5 Rozsudek	40
5	ODRAZ PROCESU V JAPONSKÉ SPOLEČNOSTI	48

5.1 Bezprostřední reakce	48
5.2 Japonská společnost po druhé světové válce	50
6 OBDOBNÉ VÁLEČNÉ PROCESY	54
6.1 Norimberský proces	54
6.2 Další válečné procesy v Evropě	57
6.3 Procesy s válečnými zločinci na Dálném východě	58
6.3.1 Britské vojenské úřady	59
6.3.2 Vojenské úřady Spojených států amerických	60
6.3.3 Australské vojenské soudy.....	62
7 ZÁVĚR	64
8 BIBLIOGRAFIE.....	69
8.1 Prameny a literatura	69
8.2 Články	71
RESUMÉ	74

1 ÚVOD

Mezinárodní vojenský tribunál pro Dálný východ v Tokiu se stal společně s obdobným procesem v německém Norimberku významným historickým i právním mezníkem. V průběhu těchto procesů byli krátce po druhé světové válce souzeni nejvýznamnější příslušníci poražených států, Japonska a Německa, kteří byli obžalováni z podílu na rozpoutání tohoto světového konfliktu.

Vzhledem k dřívější porážce nacistického Německa se Norimberský tribunál odehrával před Tokijským, díky čemuž mohl Mezinárodní vojenský tribunál pro Dálný východ stavět na právních principech, které byly kodifikovány již v Německu. Tyto principy se týkaly rozdělení hlavních zločinů do tří kategorií – souzeny byly zločiny proti míru, zločiny proti lidskosti a válečné zločiny, přičemž každá kategorie byla zcela nově definována.

Základním cílem práce je zanalyzovat proces s japonskými válečnými zločinci, proto je pozornost věnována již okolnostmi vstupu Japonského císařství do druhé světové války a jejímu průběhu, který se soustřeďuje především na oblast Tichého oceánu. Pozornost se zaměřuje i na období poválečné spojenecké okupační správy Japonska, stejně jako vývoj japonské společnosti po druhé světové válce a její vnímání Tokijského procesu. V souvislosti s tématem se práce rovněž zaměřuje na obdobné válečné procesy s válečnými zločinci v různých částech světa.

Diplomová práce je rozdělena do pěti hlavních kapitol, které jsou pro větší přehlednost děleny na další podkapitoly. První část se věnuje japonskému vstupu do druhé světové války, ke kterému došlo 7. prosince 1941 nečekaným útokem na Havajské ostrovy, americkou Tichomořskou základnu. Japonsko zapojení do války dlouho plánovalo, ke konečnému rozhodnutí došlo díky sbližování s nacistickým Německem, stejně jako vinou nepříznivého vývoje mezinárodní politiky a narůstajícím hospodářským sankcím. Tyto sankce reagovaly na japonskou agresivní

válku proti Číně, která začala již roku 1931 bez oficiálního vyhlášení války ze strany Japonska, a docházelo při ní k velkým ztrátám na životech i mezi civilním obyvatelstvem. První kapitola zahrnuje japonskou porážku ve druhé světové válce a následnou cestu k podpisu kapitulace, k této události došlo 2. září 1945 v Tokijském zálivu na palubě americké lodi *Missouri*.

Druhá kapitola mapuje spojeneckou okupační správu, tedy období od konce druhé světové války v Japonsku po 28. duben 1952, kdy vešla v platnost sanfranciská mírová smlouva, na jejímž základě získalo Japonsko opět svoji nezávislost. Okupační správa pod vedením amerického generála Douglase MacArthura byla velmi prospěšná pro celou zemi a pomohla k rychlé obnově a nastartování japonského průmyslu v 50. letech.

Třetí část práce se věnuje samotnému průběhu Mezinárodního vojenského tribunálu pro Dálný východ. Přiblíženy jsou začátky procesu a jeho založení, stejně jako jednotliví členové tribunálu – tedy jedenáct soudců z řad spojeneckých národů a zástupci žaloby a obhajoby. Není opomenuto ani 28 obžalovaných vrchních představitelů Císařského Japonska. Tuto kapitolu uzavírá konečný rozsudek, na jehož základě bylo sedm obžalovaných odsouzeno k trestu smrti pověšením.

Následující část mapuje situaci v japonské společnosti po ukončení Tokijského tribunálu, rovněž její postupnou přeměnu v moderní národ. Díky prospěšné okupační správě se mohlo Japonsko velmi brzy přetransformovat z válkou postiženého národa na průmyslovou velmoc.

Poslední kapitola přibližuje obdobné procesy s válečnými zločinci, které se odehrávaly po skončení druhé světové války. Nejvýznamnějším a největším se společně s Tokijským tribunálem stal soud s nacistickými válečnými zločinci v Norimberku, který zasedal od listopadu 1945 do října následujícího roku. Právě při tomto procesu se poprvé dostaly na veřejnost zprávy o nacistických válečných zločinech.

Literatura týkající se Tokijského tribunálu pochází především od zahraničních autorů, mnoho prací je k dispozici v anglickém jazyce. Z tohoto důvodu byla hojně využita cizojazyčná díla, nebo jejich české překlady. V českém prostředí výlučná monografie o Mezinárodním vojenském tribunálu pro Dálný východ dosud nevyšla. Vzhledem k rozličnému původu publikací je nutné pohlížet na informace v nich obsažené kriticky – zejména u ruských autorů či u memoárů.

Stěžejním dílem pro vypracování diplomové práce se stala publikace *Hirohito a vznik moderního Japonska* od Herberta P. Bixe, která velmi podrobně mapuje historický i politický vývoj v Japonsku jak před druhou světovou válkou, tak po jejím skončení. Všechny předkládané události spojuje postava císaře Hirohita, který se na nich z pozice své vysoké funkce rovněž podílel. Na základě rozhodnutí Spojených států amerických ale nebyl za své činy stíhán, a po druhé světové válce se mohl nadále podílet na budování moderního Japonska.

Dalším významným zdrojem této práce se staly vydané protokoly Mezinárodního vojenského tribunálu pro Dálný východ pod dohledem editorů Neila Boistera a Roberta Cryera *Documents on the Tokyo International Military Tribunal. Charter, Indictment and Judgments* – zde byly v plném znění uvedeny rozsudky nad japonskými představiteli, stejně jako nesouhlasná vyjádření tří soudců. Neil Boister ještě vydal shrnující publikaci týkající se Tokijského tribunálu pod názvem *The Tokyo International Military Tribunal. A Reappraisal*, kde se snaží proces zhodnotit a shrnout všechny podstatné závěry. Hodnotným zdrojem informací se stala i zpráva o organizaci ustanovené Společností národů k potrestání válečných zločinců *The History of the United Nations War Crimes Commission*.

Z cizojazyčných knih je třeba zmínit souborné práce, které přinášejí ucelený náhled na danou dobu či událost, jako například souborná monografie Johna Tolanda *The Rising Sun. The Decline and Fall of the Japanese Empire 1936–1945*. Toto dílo zobrazuje především vývoj

japonské politiky v rozmezí daných let za pomoci pramenů, podobně jako kompilace editora Jamese E. Auera *From Marco Polo Bridge to Pearl Harbor. Who Was Responsible?* Obsáhlá monografie Maria B. Jansena *The Making of Modern Japan* taktéž přibližuje historický a politický vývoj v Japonsku od dob reformy Meidži po poválečnou dobu.

Podrobně z hlediska vnitřní i zahraniční politiky rozebírá otázku napadení Spojených států Japonskem ve svém díle *Demystifying Pearl Harbor. A New Perspective from Japan* Takeo Iguchi. Poválečnou situaci v Japonsku a následnou spojeneckou okupační správu velmi dobře popisuje Richard B. Finn ve svém díle *Winners in Peace. MacArthur, Yoshida, and Postwar Japan*.

Samotnému Tokijskému procesu se více věnují dvě anglicky psané publikace, ke kterým je ale nutné přistupovat kriticky, neboť jasně prezentují projaponský pohled. Jedná se o dílo Richarda H. Mineara *Victors' Justice. The Tokyo War Crimes Trial* a Keie Ushimury *Beyond the „Judgment of Civilization“: The Intellectual Legacy of the Japanese War Crimes Trials 1946–1949*. Obě dvě publikace podávají velmi dobrý popis Mezinárodního vojenského tribunálu pro Dálný východ, včetně ustanovení Tribunálu, představení účastníků a všech obžalovaných. To vše doplňuje kritika spojeneckého postupu a obvinění z prosazení jednostranné „Spravedlnosti vítězů“, při které byly ignorovány zločiny druhé strany.

Z překladové literatury byla využita například shrnující publikace Edwina O. Reischauera a Alberta M. Craiga *Dějiny Japonska*, ze které byly čerpány především informace o japonské společnosti po druhé světové válce. Čerpáno bylo z memoárů Douglase MacArthura (*Odvaha byla pravidlem*) společně se vzpomínkami člena Tokijského tribunálu, nizozemského soudce B. V. A. Rölinga (*Tokijský proces*), zároveň autora jednoho ze tří nesouhlasných rozsudků. Na tyto publikace je nutno nahlížet kriticky, neboť se jedná o osobní a subjektivní náhled na danou problematiku, což se týká především soudce Rölinga, jehož publikace je

psaná formou rozhovoru. Na druhé straně tímto rozhovorem vysvětluje některé právní aspekty Tokijského tribunálu a jeho počátky.

Je nutné rovněž kriticky zhodnotit práce sovětských autorů Marka Jurjeviče Raginského (*Mezinárodní proces proti hlavním japonským válečným zločincům*) a Lva Nikolajeviče Smirnova (*Soud v Tokiu*), s ohledem na dobu a z jaké země obě publikace pocházejí. Smirnovův *Soud v Tokiu* přibližuje atmosféru Mezinárodního vojenského tribunálu v Tokiu, stejně jako představuje nejdůležitější obžalované a jejich životní dráhy.

V menší míře byla použita díla, která mapovala japonské válečné zločiny – *Nejkrutější válečné zločiny v dějinách* Janice Andersona, *Válečníci vycházejícího slunce. Historie japonského válečnictví* Roberta B. Edgertona, *Japonské gestapo. Vraždění, chaos a mučení ve válečné Asii* Marka Feltona či *Rytíři Bušidó* Edwarda F. L. Russela. Tyto publikace dokumentují japonské zločiny páchané na civilním obyvatelstvu, stejně jako na válečných zajatcích, odehrávající se ještě před druhou světovou válkou a během ní, později se s nimi široká veřejnost seznámila v průběhu jednání Tokijského tribunálu.

Nebyly opomenuty ani cizojazyčné články, z nichž mnohé byly uveřejněny již krátce po konání Mezinárodního soudního tribunálu pro Dálný východ.

2 PORÁŽKA JAPONSKA VE DRUHÉ SVĚTOVÉ VÁLCE

Japonsko vstoupilo do druhé světové války 7. prosince 1941, kdy došlo k napadení americké Tichomořské základny na Havaji. Ke konečnému rozhodnutí Japonského císařství zasáhnout do válečných událostí vedlo mnoho různých skutečností, především situace na světovém diplomatickém poli a touha po vnější expanzi. Počátky vzniku japonské agrese, vedoucí ke vstupu do světového válečného konfliktu, sahají až do 30. let, kdy se začaly šířit militaristické tendence, které postupně vyvrcholily agresivní expanzivní politikou, jejímž prvním dějištěm se stala pevninská Čína.

Třicátá léta znamenala nástup militantních a totalitních tendencí nejenom v Evropě, ale i v Japonsku, kde postupně narůstaly fašistické tendence. Ne zřídka je situace v Japonsku srovnávána se situací v nacistickém Německu, lze zde nalézt několik paralel. Oba dva státy se odklonily od systému parlamentní vlády a v obou zemích přispěl k vzestupu autoritativních režimů nacionalismus a extrémní pravice. Následovalo omezování svobody projevu, tisku a shromažďování. Oba dva státy rovněž prosluly agresí a expanzí.¹

V Evropě vypukla druhá světová válka 1. září 1939, když Hitlerova vojska vpadla do Polska. Velmi brzy se změnila politická situace i na Dálném východě. Japonci zprvu doufali, že vypuknutí válečného konfliktu v Evropě odvrátí zrak mocností od jejich záležitostí. S ohledem na mezinárodní situaci se nově zformovaný² kabinet generála Nobujuki Abeho 3. září omezil na prohlášení, že se japonská vláda nehodlá angažovat v tomto konfliktu. Již o rok později ale Japonsko uzavře Pakt tří s Německem a Itálií, a o dalších pár měsíců později samo do tohoto konfliktu vstoupí.³

¹ CRAIG, Albert M., REISCHAUER, Edwin O., *Dějiny Japonska*, Praha 2009, s. 256.

² K sestavení nové vlády došlo 30. srpna 1939, tedy dva dny před vypuknutím druhé světové války v Evropě.

³ SKŘIVAN, Aleš, *Japonská válka 1931–1945*, Praha 1997, s. 160.

2.1 Přípravy na válku

V průběhu roku 1940 byly v Japonsku učiněny kroky vedoucí k válečným přípravám. V červenci byla ustanovena vláda, tzv. druhý Konoeho kabinet, který přímo zosobňoval nastupující tvrdý kurz japonské politiky. Spolu s předsedou vlády, knížetem Konoem, totiž kabinet tvořili i ministr zahraničí Jósuke Macuoka a ministr války Hideki Tódžó, kdysi jeden z tvůrců ofenzívy v Číně. Právě tito tři představitelé patřili k největším zastáncům tvrdé linie japonské zahraniční politiky.⁴

Vzhledem k zhoršujícím se vztahům se západními mocnostmi získávala otázka vstupu do druhé světové války na důležitosti, a stávala se častým bodem jednání mezi japonskými politiky. S myšlenkou útoku právě na Pearl Harbor je spojován admirál Isoroku Jamamoto, velitel Spojeného loďstva⁵, který ale současně před vstupem do tohoto konfliktu varoval – dokázal se zaručit za japonské válečné úspěchy jen v délce jednoho roku, po této lhůtě neviděl vývoj válečné situace pro Japonské císařství pozitivně.⁶

Koncem jara 1941 byly japonské válečné přípravy v plném proudu. Admirál Jamamoto si vybral skupinu spolehlivých důstojníků a s nimi zahájil přípravu v přístavu Kagošima, která se svojí konfigurací podobala Pearl Harboru. Zde pak začala i velmi intenzivní příprava pilotů z mateřských letadlových lodí a do nekonečna se opakovaly útoky bombardérů i vrhačů torpéd.⁷

Nehledě na počínající válečné přípravy došlo ze strany Japonců k zesílení diplomatických hovorů se Spojenými státy. Novým velvyslancem ve Washingtonu se stal admirál Kičisaburó Nómura,⁸

⁴ REES, Laurence, *Peklo na Východě*, Praha 2011, s. 49.

⁵ Spojené loďstvo vzniklo 18. července 1894 spojením všech jednotek japonského válečného námořnictva, od roku 1937 podléhalo přímo císařskému Generálnímu štábu. Velitelství loďstva sídlilo na hlavní námořní základně v Kure.

⁶ EDGERTON, Robert B., *Válečníci vycházejícího slunce. Historie japonského válečnictví*, Praha 2002, s. 220.

⁷ SKŘIVAN, Aleš, *Cestou samurajů*, Praha 2005, s. 198.

⁸ Admirál Nómura působil v průběhu první světové války jako námořní atašé ve Washingtonu, kde se sblížil s Franklinem Delano Rooseveltem, tehdejší náměstkem ministra válečného

důležitá byla rovněž zahraniční cesta ministra zahraničí Jósuke Macuoky po Evropě. Japonci v rámci diplomatických hovorů předpokládali, že se dříve či později připojí USA k Velké Británii a ke koalici proti Hitlerovi, zároveň ale doufali, že Spojené státy přistoupí na kompromisní urovnání vztahů v Asii a uznají ekonomické nároky Japonců v jihovýchodní Asii a Indii.⁹

Vzhledem k pokračující japonské expanzi v Indočíně prezident Roosevelt na konci července 1941 posílení obrany Filipín. Velitelem amerických vojenských sil na Dálném východě pak jmenoval generála Douglase MacArthura. Dne 26. července 1941 Roosevelt rovněž podepsal příkaz ke zmrazení japonských aktiv ve Spojených státech, čímž podřídil všechny japonské finanční transakce kontrole americké vlády. Zmrazení aktiv vedlo brzy k vyhlášení embarga na veškerý vývoz ropy a benzinu do Japonska.¹⁰

Tímto americkým ekonomickým opatřením došlo ke snížení dovozu ropy do Japonska na deset procent předchozího objemu, což vyvolávalo obavy o pomalu se zmenšující zásoby této důležité suroviny. Tváří v tvář hrozícímu nedostatku ropy se japonská vláda musela urychleně rozhodnout, zda v nejbližší době vstoupí, či nevstoupí do války.¹¹

Začátek prosince léta 1941 se nesl v rámci posledních válečných příprav. Dne 1. prosince se konala další ze společných konferencí japonské vlády a vojenského velení. Císař Hirohito zde potvrdil rozhodnutí vlády, že vstup Japonska do války je za této situace nevyhnutelný. O dva dny později se již japonské loďstvo nacházelo asi 3 600 km od Pearl Harboru a přibližně v této době císař přijal k osobní audienci velitele Spojeného loďstva admirála Jamamota. Admirál dal ještě naposledy najevo své obavy, že Japonsko by nakonec mohlo být

námořnictva. K prvnímu rozhovoru mezi velvyslancem Nómurou a státním tajemníkem Hullem došlo 8. března a vzájemné rozhovory pokračovaly ještě dalších devět měsíců až do napadení Pearl Harboru.

⁹ SKŘIVAN, *Japonská válka 1931–1945*, s. 193.

¹⁰ BIX, Herbert P., *Hirohito a vznik moderního Japonska*, Praha 2002, s. 310–311.

¹¹ CRAIG, REISCHAUER, s. 254.

v dlouhotrvajícím válečném konfliktu poraženo. Ale kostky byly již vrženy a krátce po této schůzce vyslal Jamamoto definitivní potvrzení Spojenému loďstvu, což znamenalo rozkaz k akci.¹²

2.2 Útok na Pearl Harbor

Japonský úderný svaz¹³ pod velením viceadmirála Čuiči Naguma vyplul 26. listopadu 1941. Dne 7. prosince 1941 v 6:15 ráno odstartovala ze šesti letadlových lodí první vlna 183 stíhaček, bombardérů a torpédových letounů. Velitel této první útočné vlny korvetní kapitán Micuo Fučida posléze v 7:53 vyslal signál „Tora, Tora, Tora“, který oznamoval dokonalý moment překvapení, první bomby se snesly na překvapené Američany¹⁴ o dvě minuty později.¹⁵

Japonské bombardéry zasahovaly americké cíle s velkou přesností, útok znamenal tak velký triumf, že jím byli překvapeni i samotní Japonci. Během chvíle bylo potopeno pět bitevních lodí, poškozena byla i další plavidla. Nejúspěšnějšími se stalo prvních dvacet minut útoku první vlny, druhá vlna odstartovala v 8:15 a sestávala ze 170 letadel – významného úspěchu již ale nedosáhla. Třetí vlnu již admirál Nagumo do vzduchu nevyslal, obával se možného ohrožení pro své loďstvo.¹⁶

Při překvapivém útoku byly potopeny čtyři bitevní lodě *Arizona*, *California*, *Oklahoma* a *West Virginia*. Naštěstí v přístavu nekotvily žádné letadlové lodě, což bylo největším zklamáním pro Japonce, a později se stala tato okolnost důležitou pro vedení námořní války v Pacifiku. Zničeno bylo rovněž na 200 amerických letadel, zahynulo na 2 400 Američanů.¹⁷

¹² SKŘIVAN, *Japonská válka 1931–1945*, s. 240–241.

¹³ Spojené loďstvo se skládalo ze šesti letadlových lodí (vlajková loď *Akagi*, *Kaga*, *Sorjú*, *Hirjú*, *Šókaku* a *Zuikaru*), osmi tankerů, dvou bitevních lodí *Hiei* a *Kirishimi*, dále se zde nacházely dva těžké křižníky *Čikuma* a *Tone*, jeden lehký křižník *Abukama*, devět torpédoborců, 23 ponorek a 5 miniponorek.

¹⁴ Japonský útok zasáhl kromě přístavu Pearl Harbor i armádní letiště Bellows Field, Hickham Field a Wheeler Field.

¹⁵ BROŽ, Ivan, *Pearl Harbor*, Praha 2011, s. 130–135.

¹⁶ SKŘIVAN, *Japonská válka 1931–1945*, s. 249–250.

¹⁷ BROŽ, *Pearl Harbor*, s. 136–137.

Dne 8. prosince 1941 americký prezident Roosevelt oslovil obě komory Kongresu a přednesl žádost, aby byla vyhlášena Japonsku válka. Kongres okamžitě schválil vstup Spojených států do války proti Japonsku, proti zapojení se do konfliktu hlasovala jen Jeanette Rankinová z Montany. Téhož dne vyhlásila Japonsku válku i velká Británie. O pár dní později, 11. prosince, vyhlásilo vstup do války proti USA Německo a Itálie.¹⁸

2.3 Válka v Pacifiku

Tímto posledním krokem se druhá světová válka stala opravdu válkou světovou. Stejně tak se dostal na povrch japonský tlak a agrese, která vyústila v ohromné utrpení civilistů i vojáků účastníků se války v Pacifiku.

Počátek bojů v Tichomoří se především nesl v duchu velkého a rychlého triumfu japonské Císařské armády. Plán nejvyššího velení se soustředil na sérii překvapivých a značně ambiciózních útoků od Pearl Harboru na východě po Barmu na západě. Ve všech těchto směrech prokázali Japonci své vojenské schopnosti tak přesvědčivě, že to jejich protivníky otřásl.¹⁹

Od 8. prosince 1941 do konce ledna 1942 probíhala japonská ofenzíva proti nepřipraveným koloniálním jednotkám v jihovýchodní Asii přesně podle předem stanoveného plánu a v souladu s dříve vydanými směrnicemi pro vedení války. Během těchto prvních měsíců šla Císařská armáda společně s Císařským námořnictvem od jednoho vítězství k druhému. Po ochromení části amerického loďstva v Pearl Harboru a po potopení pýchy britského loďstva *Prince of Wales* a *Repulse* v Siamském zálivu zahájili japonští letci útok na Filipíny. Zde byla rychle zničena většina stávajícího MacArthurova letectva, ještě než vůbec stačilo vzlétnout a zasáhnout do akce. Velmi brzy rovněž padly ostrovy Guam a Wake, následované Hong Kongem. Na začátku ledna pak došlo

¹⁸ SCHOM, Alan, *Americký orel proti vycházejícímu slunci*, Brno 2005, s. 171–172.

¹⁹ REES, s. 61.

k obsazení filipínské Manily a na konci měsíce se pak Japonci zmocnili australské námořní a letecké základny Rabaul v Nové Británii.²⁰

Tento japonský blitzkrieg neposkytl Spojencům žádný čas ke vzpamatování a k nabrání nových sil do protiofenzívy. Japonské námořní letectvo se dokázalo v krátkém časovém údobí zmocnit již vybudovaných britských a amerických letišť v jihovýchodní Asii a na Filipínách, odkud pak mohlo rychleji postupovat a dobývat společně s japonskými pozemními silami další a další území. V japonských rukou se tak soustředily rozhodující tichomořské strategické oblasti.²¹

Mezi nejpřekvapivější japonské úspěchy oprávněně patří dobytí britského Singapuru, kdy místní velení v čele s generálem Arthurem Percivalem naprosto podcenilo japonskou převahu a disciplinovanost nepřátelských jednotek. Japonci na singapurskou pevnost zaútočili nečekaně z „neproniknutelné“ džungle, a i když jich byl daleko menší počet než obránců, britské velení se rozhodlo 15. února 1942 kapitulovat. Do zajetí následně padlo na 130 000 britských vojáků.²²

Do dubna 1942 se ještě bojovalo na Filipínách, kde se spojenecká armáda soustředila na poloostrově Bataan. Obležení čelící velké japonské přesile nakonec kapitulovali 9. dubna, pár týdnů po tom, co své jednotky opustil jejich vrchní velitel generál Douglas MacArthur. Do japonského zajetí se dostalo asi 70 000 amerických a filipínských válečných zajatců, kteří následně absolvovali pochod smrti z Bataanu, při kterém jich zahynulo na 10 000.²³

Polovina roku 1942 konečně znamenalo obrat ve vývoji války v Pacifiku, došlo totiž ke dvěma důležitým bitvám, kde Japonci už nezaznamenali svá dřívější drtivá vítězství – jednalo se o bitvu v Korálovém moři a u ostrova Midway. Spojenci se snažili zabránit tomu, aby se Japonci zmocnili Port Moresby na Nové Guineji, proto vypukla ve

²⁰ BIX, s. 342–343.

²¹ Tamtéž, s. 343.

²² SKŘIVAN, *Japonská válka 1931–1945*, s. 261.

²³ BIX, s. 344–345.

dnech 7.–9. května bitva v Korálovém moři, první námořní bitva letadlových lodí. Střet skončil nerozhodně, na americké straně byl potopen *Lexington* a poškozen *Yorktown*, na japonské straně potopena letadlová loď *Šóhó* a poškozena *Šókaku*. Ze strategického hlediska ale byla touto nerozhodnou bitvou zastavena japonská invaze na Novou Guineu.²⁴

Ohledně neblahého střetu v Korálovém moři začal admirál Jamamoto připravovat Spojené loďstvo k útoku na Midwayské ostrovy, strategickou výspu v severozápadním Pacifiku. Americká zpravodajská služba tento postup tušila, a proto se mohli Američané v čele s velitelem amerického Tichomořského loďstva admirálem Chesterem W. Nimitzem důkladně připravit.²⁵

Dne 4. června se odehrály hlavní boje bitvy o Midway, které měly katastrofální dopad pro Japonsko. I přes početní převahu utrpělo Spojené loďstvo velké ztráty – potopeny byly čtyři japonské letadlové lodě,²⁶ ale daleko větší ztrátu způsobila bitva v řadách zkušených pilotů. Tuto ztrátu se v dalším válečném vývoji nepodařilo zaplnit a japonský blitzkrieg tímto střetnutím nadobro skončil.²⁷

Dalším místem klíčového střetnutí ve válce v Pacifiku se stal ostrov Guadalcanal, součást Šalamounových ostrovů. Dne 7. srpna zde zahájily americké síly admirála Nimitze a generála MacArthura první menší útoky, vylodilo se 19 000 vojáků námořní pěchoty. Na Guadalcanalu a v jeho okolí se během následujícího půl roku odehrálo bezpočet pozemních a námořních bitev, díky nimž došlo k nezanedbatelnému ochromení japonského letectva. Tyto těžké boje znamenaly velký obrat v celém vývoji tichomořské války.²⁸

²⁴ SMITH, Peter C., *Bitva o Midway*, Brno 2005, s. 15–16.

²⁵ SCHOM, s. 310.

²⁶ Potopeny byly *Kaga*, *Akagi*, *Sorjú* a *Hirjú*.

²⁷ SKŘIVAN, *Japonská válka 1931–1945*, s. 275–276.

²⁸ BIX, s. 350–351.

V první polovině nového roku 1943 nakonec Japonci ztratili nejen Guadalcanal, ale padly i jejich výspy na Nové Guineji a byli poraženi u Aleutských ostrovů. Válka v Pacifiku se po těchto spojeneckých úspěších stala válkou vleklou a obrannou, kdy se vedly boje o každý ostrov, o každou menší pevnost. Série japonských neúspěchů pokračovala dál, Američané provedli výsadky na další části Šalamounových ostrovů a Císařská armáda rychle ztrácela své pozice, což samozřejmě stupňovalo nervozitu v samotném Tokiu.²⁹

Mezitím se čím dál tím víc začala utahovat spojenecká smyčka okolo Japonska. Konec října 1944 se nesl v duchu dosud největší námořní bitvy v dějinách, která se uskutečnila v zálivu Leyte. Američané v průběhu tohoto střetu potopili čtyři japonské letadlové lodě, celkem v boji zahynulo na 10 000 japonských vojáků, a to všechno znamenalo citelné ztráty pro Císařské námořnictvo.³⁰

Následovaly velké vojenské operace, které postupně přivedly spojenecká vojska až k Japonským ostrovům. Jedno z nejničivějších a také nejnákladnějších tažení začalo ofenzívou na jihu, která se postupně táhla od Šalamounových ostrovů do Nové Guineje a na Filipíny.³¹ Během první poloviny roku zaznamenaly americké síly výrazný postup na filipínském ostrově Luzonu, i když samotné boje na Filipínách se táhly až do konce války. Americké jednotky se rovněž vylodily na ostrovech Okinawa a Iwodžima,³² kde všude narážely na zoufalý odpor japonských pozemních jednotek.³³

Císař Hirohito ještě v květnu roku 1945 stále doufal, že se podaří i přes tuhé boje na Okinawě japonské armádě zvítězit. Tyto boje zuřily od dubna do června a ztráty nakonec narostly do ohromných rozměrů,

²⁹ SKŘIVAN, *Pád Nipponu*, Praha 2006, s. 61–62.

³⁰ REES, s. 95.

³¹ CRAIG, REISCHAUER, s. 265.

³² Američané se na Iwodžimě vylodili v únoru roku 1945. Japonští obránci ostrova tentokrát nebránili vylodění otevřeným útokem, nýbrž se zakopali v četných jeskyních a odtud se urputně bránili. Při obraně ostrova zahynula prakticky celá místní posádka o počtu 20 000 mužů.

³³ BIX, s. 371–372.

především v japonských řadách – 120 000 vojáků a dalších 150 000 civilistů. Japonsko však stále pokračovalo v zarytém odporu.³⁴

2.4 Konec války a japonská kapitulace

Přes obrovské ztráty Japonsko stále nedávalo najevo ochotu k nalezení východiska z válečného stavu. Trpělo pod ničivými nálety bombardérů B-29 se zápalnými pumami, které rychle pohlcovaly převážně dřevěné obytné zástavby japonských měst. Kromě Tokia byla ve větší míře zasažena města jako Nagoja, Jokohama, Ósaka, Kóbe a další. Zničeno bylo celkem na dva miliony budov a třináct milionů Japonců ztratilo střechu nad hlavou. Objevily se i vážné surovinové nedostatky, úroda rýže byla nejnižší od roku 1905, ale ani tehdy se Japonsko nepřipravovalo ke kapitulaci, Japonci byli ochotni bránit své domovy do posledního dechu.³⁵

Vzhledem k této obtížné situaci se nakonec americký prezident Harry S. Truman rozhodl posvětit praktické použití jaderné zbraně, výsledek projektu Manhattan. K tomuto kroku vedla snaha o co nejrychlejší ukončení války v Pacifiku, zvláště poté, co Japonsko nereagovalo na podmínky obsažené v Postupimské deklaraci³⁶ vydané 26. července 1945 na spojenecké konferenci v Postupimi.³⁷

Američané v reakci na negativní vývoj vyjednávání o kapitulaci zintenzivnili přípravy k nasazení atomových bomb. Dne 6. srpna 1945 byla shozena atomová puma na Hirošimu, 9. srpna bylo zasaženo Nagasaki. Škody byly obrovské. V Hirošimě podle odhadů výbuch na místě zabil na 140 000 obyvatel, v následujících letech na následky

³⁴ BIX, s. 373.

³⁵ SKŘIVAN, *Pád Nipponu*, s. 192–193.

³⁶ Postupimská deklarace byla výzvou k bezpodmínečné japonské kapitulaci po tom, co byla ukončena válka v Evropě proti nacistickému Německu. Japonsko odmítalo deklaraci uznat zvláště proto, že zde nebylo zaručeno neměnné postavení císaře Hirohita.

³⁷ SKŘIVAN, *Japonská válka 1931–1945*, s. 469–471.

ozáření zemřelo dalších 100 000 osob. V Nagasaki bylo na místě zabito asi 40 000 osob a více než 60 000 jich bylo zraněno.³⁸

Vzhledem k ničivým útokům a hrozícímu přímému útoku na Japonské ostrovy byla v noci z 9. na 10. srpna 1945 svolána císařská konference, kde byl následně zkoncipován Císařský edikt o ukončení války. Kabinet premiéra Suzukiho Císařský edikt následně 14. srpna schválil. Příštího dne v poledne se Japonci shromáždili okolo svých rozhlasových přijímačů a vyslechli projev svého císaře, že přijímá Postupimskou deklaraci, protože se válka bohužel vyvinula v neprospěch Japonska.³⁹

K podpisu japonské kapitulace došlo 2. září na palubě americké lodi *Missouri* kotvící toho času v Tokijském zálivu. Na palubě byli přítomni členové spojenecké delegace v čele s admirálem Nimitzem s generálem MacArthurem, japonskou delegaci vedl ministr zahraničí Mamoru Šigemicu. Po kapitulačním ceremoniálu zůstalo Japonsko až do roku 1952 pod americkou okupační správou.⁴⁰

2.5 Japonsko po válce

Za téměř sedm let spojenecké okupace byl jistě nejtěžší samotný začátek. Prvních 200 dní bylo bezpochyby nejdramatičtějších a nejvýznamnějších. Ne nadarmo se toto období srovnává se známými „Sty dny“ Rooseveltova programu New Deal. Byla to přesně ta doba, kdy byli Japonci dychtiví změn, ale zároveň byli zklamáni a rozčarováni z naprostého převrácení dosavadních životních hodnot.⁴¹

Spojenecká okupace měla především za úkol osvobodit Japonsko od totalitní vojenské vlády, a rovněž zreformovat vládu zevnitř. Nemělo být jediným cílem pouze zbavit Japonsko schopnosti vést další zničující válku a potrestání válečných zločinců. Okupace měla současně

³⁸ BIX, s. 386.

³⁹ Tamtéž, s. 404.

⁴⁰ SKŘIVAN, *Pád Nipponu*, s. 250–251.

⁴¹ FINN, Richard B., *Winners in Peace. MacArthur, Yoshida and Postwar Japan*, Berkeley 1992, s. 43.

i přeměnit tento starý národ a vést ho vstříc demokratickým principům. Nastíněného kurzu se zvláště držel vrchní velitel spojeneckých sil generál Douglas MacArthur. Po dobu okupace se snažil vyvarovat drastických zásahů, které by byly v rozporu s japonskou kulturní tradicí a se zdejším způsobem života. Američané a Japonci k sobě v průběhu okupace chovali vzájemnou úctu, proto bylo její trvání více než prospěšné pro oba národy.⁴²

Nejprve však muselo dojít k jisté stabilizaci japonského průmyslu a hospodářství, obě odvětví neměla daleko ke kolapsu s koncem roku 1945. Potraviny se staly značně nedostatkovým zbožím ve městech, průmyslová výroba klesla na pětinu válečné produkce. Dalším problémem byla rovněž masivní nezaměstnanost, která se ještě zvýšila navrácením uprchlíků a demobilizovaných vojáků. Masivní příliv finanční a materiální pomoci především ze strany Spojených států velmi pomohl k nastartování japonského hospodářství a ekonomiky. V neposlední řadě bylo zachráněno mnoho tisíc obyvatel od smrti hladem a vlivem rychle se šířících nemocí.⁴³

Dalším závažným úkolem a spojeneckým cílem se v neposlední řadě stalo potrestání japonských válečných zločinců, které bylo zahrnuto již v Postupimské deklaraci. Generál MacArthur vydal 11. září 1945 příkaz k zatčení a uvěznění prvních podezřelých. Tehdejší premiér Naruhiko Higašikuni se snažil o zřízení nezávislého japonského tribunálu, to ale Spojenci neschválili. Výsledkem bylo, že vůbec nedošlo k čistě japonským oficiálním procesům s válečnými zločinci, žádný japonský soudce se následně na žádném z procesů neúčastnil. Vše se konalo v režii cizinců.⁴⁴

Často projednávaným bodem se stala otázka role císaře Hirohita v rámci japonské agresivní politiky vedoucí k účasti ve druhé světové válce. Ke konci roku 1945, po zadržení většiny obžalovaných z válečných

⁴² MACARTHUR, Douglas, *Odvaha byla pravidlem*, Praha 2010, s. 165–168.

⁴³ FINN, s. 50–51.

⁴⁴ BIX, s. 445.

zločinů, vystoupila Austrálie společně s Novým Zélandem zastávající jednotný názor, že by měl být císař také přítomen na lavici obžalovaných. Ministerstvo zahraničí USA posléze souhlasilo, že bude osoba císaře předmětem vyšetřování v rámci Tokijského tribunálu – veškerá shromážděná svědectví se později pošlou do Washingtonu k prostudování.⁴⁵

Na základě výpovědí obžalovaných se nakonec ustoupilo od obvinění císaře, neboť svědci shodně tvrdili, že císař nemá na vyústění japonské politiky žádný podíl. Hirohito podle nich jednal hrdinně a na vlastní pěst, jen aby ukončil zničující válku, tudíž by neměl být z ničeho vinen.⁴⁶

⁴⁵ FINN, s. 71–72.

⁴⁶ BIX, s. 447.

3 OKUPAČNÍ SPRÁVA

Spojenecká okupační správa pod americkým velením představovala pozitivní zkušenost pro budoucí vývoj Japonska. Díky masivní pomoci v mnoha sférách a v různých odvětvích došlo k razantnímu zlepšení průmyslové výroby, větší demokratizaci a mnoha reformám, které utvářely nové poválečné Japonsko. Vrchní velitel spojeneckých sil generál Douglas MacArthur a japonský premiér Šigeru Jošida⁴⁷ jsou považováni za hlavní osobnosti japonského poválečného vývoje, neboť významně přispěli k hladkému průběhu okupace a k mnoha následným změnám.

Celé Japonsko se muselo přizpůsobit situaci po druhé světové válce. Mnoho japonských měst bylo zničeno po kobercových náletech za použití zápalných pum, při kterých lehlo popelem i mnoho továren a poškozena byla rovněž infrastruktura. Nedostávalo se životně důležitých surovin a tisíce lidí ztratily střechu nad hlavou. Za této situace si Japonci vyslechli císařovu kapitulaci řeč, po které sice pociťovali jistou úlevu, že krutá válka skončila, ale zároveň se vynořily obavy zcela jiného rázu – zda bude americká okupace (okupace z rukou vítězů) destruktivní a krutá pro japonské obyvatelstvo.⁴⁸

Tyto obavy se ukázaly jako liché, americké okupační jednotky postupovaly citlivě a s respektem, hlavní důraz byl kladen na hospodářskou a ekonomickou pomoc, zavedení demokratických struktur a podporu reform. Ze strany Japonska došlo k nadšené spolupráci, nevyskytovaly se žádné větší problémy. Spojenecká okupace se ustanovila pod vedením Spojených států amerických.⁴⁹

⁴⁷ Šigeru Jošida předsedal pěti japonským vládám jako premiér, mimo období mezi léty 1947 a 1948 prakticky po celou dobu americké okupace.

⁴⁸ CRAIG, REISCHAUER, s. 269.

⁴⁹ Tamtéž, s. 269–270.

3.1 Počátky okupace a její struktura

Hlavní postava americké okupace, generál Douglas MacArthur, se nacházel v době konce druhé světové války v Manile, ve svém velitelství na Filipínách. Dne 15. srpna mu bylo oficiálně oznámeno, že bude jmenován nejvyšším velitelem spojeneckých sil k převzetí japonské kapitulace, a následně i velitelem spojeneckých okupačních sil. První americké jednotky se vylodily v Japonsku již 28. srpna, sám generál MacArthur přiletěl na letiště Acugi o dva dny později.⁵⁰

Formálně došlo k zahájení americké okupace 2. září 1945, po podpisu japonské kapitulace na palubě americké lodi *Missouri* kotvící toho času v Tokijském zálivu. Na palubě byli přítomni členové spojenecké delegace v čele s admirálem Nimitzem s generálem MacArthurem, japonskou delegaci vedl ministr zahraničí Mamoru Šigemicu. Kapitulační ceremoniál začal v 9 hodin ráno místního času. Kapitulační smlouvu ve dvou kopiích (jednu v anglickém znění a druhou v japonštině) nejprve podepsal generál MacArthur, poté japonská delegace následovaná devíti zástupci z řad Spojenců.⁵¹

Struktura okupační správy měla mít původně mezinárodní charakter a vykonávat ji měla třináctičlenná Komise pro Dálný východ ve Washingtonu pod patronací Spojenců (Spojených států amerických, Velké Británie, Sovětského svazu a Číny), ve skutečnosti většinu důležitých rozhodnutí činili Američané.⁵² Vrchním velitelem spojeneckých sil (*Supreme Commander for the Allied Powers*, SCAP) se stal generál MacArthur. Generál působil jako hlavní vykonavatel okupace, přítomné části amerických a britských jednotek mu byly výhradně podřízeny.⁵³

Vrchní velitel nemohl být vybrán lépe. Generál Douglas MacArthur proslul jako sebevědomý a charismatický vůdce s vlastními názory, který

⁵⁰ FINN, s. 6–7.

⁵¹ SKŘIVAN, *Pád Nipponu*, s. 250–251.

⁵² FISHEL, Wesley R., *Japan under Macarthur. Retrospect and Prospect*. In: *The Western Political Quaterley* 4, 1951, 2, s. 214.

⁵³ CRAIG, REISCHAUER, s. 270.

později pečlivě spolupracoval s direktivami zasílanými ze Spojených států, jak má v případě okupace postupovat. Jako profesionální voják dostal na starost na osmdesát milionů lidí, které během těžké poválečné doby dokázal povznést mezi moderní a svobodné národy.⁵⁴ Díky své specifické kultuře bylo Japonsko postiženo daleko více, než jen vojenskou porážkou, a bylo naprosto zřejmé, že „*mimořádný feudalismus, který v této izolované zemi převládal, vyústil v takřka mytologickou a fanatickou víru v neporazitelnost jejich zbraní a nadřazenost její kultury*“.⁵⁵

Japonsko nakonec nebylo spravováno přímo pouze zahraničními jednotkami, ale okupační armáda řídila zemi skrze japonské vládní orgány, na rozdíl od poválečné situace v bývalém nacistickém Německu. Vrchní velení okupačních sil mělo své sídlo v Tokiu a dělilo se na různé sekce, které odpovídaly japonským ministerstvům. V japonských správních celcích, prefekturách, byly následně umístěny skupiny vojenské správy, které zde dohlížely na řádné zavádění reforem přicházejících z centra. Spojení mezi vrchním velením a japonskou vládou zajišťoval Ústřední styčný úřad, kde působili převážně pracovníci ministerstva zahraničí. Postupně byla tato zprostředkovací funkce omezována. Od roku 1948 se přistupovalo k přímým kontaktům s jednotlivými ministerstvy.⁵⁶

3.2 První reformy

V polovině září se okupační správa začala pomalu iniciovat, generál MacArthur si 17. září zřídil své vrchní velitelství v budově pojišťovny Dai Iči v Tokiu. O den později přišla z Pentagonu první část plánu na reformování Japonska, kterou vypracovala vláda prezidenta Harryho S. Trumana. Generál MacArthur se posléze 20. září svěřil ministru zahraničí Šigemicuovi, že by bylo vhodné naplánovat setkání se samotným

⁵⁴ Generál MacArthur si záhy zformuloval linii, po které hodlal v průběhu okupace postupovat. Mezi hlavní rysy této linie patřilo potrestání válečných zločinců, vytvoření struktury zastupitelské vlády, modernizování ústavu, uskutečnění svobodných voleb, ustanovení ženského volebního práva, podpoření svobodné ekonomiky, zrušení policejního útlaku.

⁵⁵ MACARTHUR, s. 164.

⁵⁶ CRAIG, REISCHAUER, s. 271.

císařem. O týden později, 27. září, pak císař Hirohito opravdu navštívil generála MacArthura. Jejich schůzka trvala asi čtyřicet pět minut, přítomni byli jen generál, císař a jeho tlumočnick.⁵⁷

Otázka, nakolik byl právě císař zodpovědný za rozpoutání války, a zda by měl být souzen jako japonský válečný zločinec, se stala hlavním bodem spojeneckých jednání. Samozřejmě, že především Rusové a Britové požadovali císařovo zařazení na seznam obžalovaných, americký názor byl zcela opačný. Sám MacArthur se staral, aby se s císařem zacházelo s respektem a byly mu prokazovány veškeré pocty, které si jako monarcha zasloužil. Generál MacArthur byl rovněž přesvědčen, že kdyby byl Hirohito souzen a popraven, musela by být následně v Japonsku zavedena vojenská vláda, což by pravděpodobně vedlo k nebezpečné občanské válce. Proto hlavní americkou prioritou zůstalo zachování funkce císaře.⁵⁸

Dalším úkolem pro okupační správu se stalo nastolení demokratických reforem. Nejprve bylo nutné vypořádat se s následky poválečné demilitarizace, kdy byli všichni Japonci v zahraničí (vojáci i civilisté) dopraveni zpět do Japonska. Vojenské složky byly následně demobilizovány, polovojenské a ultranacionalistické organizace zrušeny a rozpuštěny. Následovala odluka japonského šintoistického náboženství od státu.⁵⁹

Na počátku října vydal generál MacArthur zvláštní směrnici nazvanou „Občanská práva“, díky níž byly odstraněny některé z hlavních překážek úspěšné demokratizace státu. Jednalo se především o Zákon na ochranu veřejného pořádku a Zákon na ochranu národní bezpečnosti, státní policie byla decentralizována. Těmito kroky se docílilo uvolnění myšlení obyvatel, padla veškerá omezení týkající se občanských a náboženských práv.⁶⁰

⁵⁷ BIX, s. 417–418.

⁵⁸ MACARTHUR, s. 170–172.

⁵⁹ CRAIG, REISCHAUER, s. 271–272.

⁶⁰ BIX, s. 424.

V několika dalších týdnech se spojenecké velení zaměřilo na likvidaci pozůstatků starého japonského feudálního systému. Bylo zakázáno vyvěšování tradiční vlajky se sluncem, státního symbolu pocházejícího ještě z dob před reformami Meidži. Státní hymna (chvalozpěv ke slávě monarchie) oproti tomu zakázána nebyla, mohla se dále nerušeně zpívat. Dne 11. října bylo spojeneckým velitelstvím oznámeno předpokládané uskutečnění pěti velkých reforem – na prvním místě zde figurovala snaha o ženskou emancipaci, posílení odborů a demokratizace školského, právního a hospodářského systému.⁶¹

3.3 Nová ústava

Jednou z nejdůležitějších reforem se nakonec stalo přijetí nové ústavy v roce 1947, která nahrazovala ústavu z doby Meidži. Podle této staré ústavy řídil veškerou moc ve státě císař s velkými pravomocemi a veškerý lid mu podléhal. Okupační správa se nesnažila ihned požadovat naprosté změnění ústavy podle amerického modelu, Japonci si ji sami měli přepracovat podle svého uvážení.⁶²

Proto byl již v říjnu 1945 ustanoven premiérem Šideharou Výbor pro zkoumání problému ústavy, do jehož čela byl jmenován uznávaný právník Džodži Macumoto. Činnost Výboru probíhala následující tři měsíce a v lednu roku 1946 byl předložen první návrh nové ústavy, u kterého se ale ukázalo, že jde vlastně o původní ústavu Meidži s menšími obměnami a se stále velkou mocí císaře. S tímto postupem rozhodně nebyla spokojena okupační správa, proto muselo dojít k dalšímu přepracování – tentokrát byli přizváni poradci z řad Američanů.⁶³

Díky práci amerických poradců byly do textu ústavy zahrnuty rozsáhlé občanské svobody a ženám bylo přiznáno volební právo – proto byla často ústava považována za vzor demokracie a lidských práv. Konečný návrh ústavy ve velké míře oslabil moc státního aparátu,

⁶¹ BIX, s. 424–425.

⁶² MACARTHUR, s. 175.

⁶³ MASLAND, John W., *Post-War Government and Politics of Japan*. In: *The Journal of Politics* 9, 1947, 4, s. 570.

parlament vyšel značně posílen, stejně jako soudnictví. Monarchie byla tedy tímto krokem oslabena na úkor větší politické moci parlamentu a vlády.⁶⁴

Nová ústava v této podobě samozřejmě nebyla přijata okamžitě, jednání o její formě a budoucímu uznání se ještě na dlouhou dobu protáhla, členové parlamentu věnovali jejímu zkoumání celé léto roku 1946. V srpnu téhož roku došlo ke schválení nové podoby ústavy v dolní sněmovně japonského parlamentu, horní sněmovna přidala svůj souhlas o měsíc později. Císař Hirohito posléze na počátku listopadu ústavu kodifikoval, účinnosti měla nabýt v květnu roku 1947.⁶⁵

Ústava z roku 1947 přetvořila Japonsko v parlamentní stát. Zaručovala základní lidská práva, ale k nejvýraznějším změnám jistě patřila změna císařova postavení. Dříve byl považován za posvátného a svrchovaného vládce, nyní se přeměnil v konstitučního monarchu a stal se symbolem jednoty národa, který čerpá svou moc z obyčejného lidu, kterému náleží svrchovaná moc. Touto velkou změnou došlo k sekularizaci státu, oddělení od tradičního šintoistického náboženství.⁶⁶

3.4 Ekonomické a hospodářské reformy

Další reformní kroky se zaměřovaly na oblast hospodářství, kde se na pořad jednání dostaly tzv. *zaibacu*, velké průmyslové a finanční konglomeráty, většinou ovládané jednou rodinou. Mezi ty největší a nevlivnější *zaibacu* patřily koncerny Micui, Micubiši, Jasuda a Sumitomo. Tyto čtyři společnosti na konci války ovládaly na 68 % japonského průmyslu a výroby. Američtí ekonomové považovali *zaibacu* za mocnou sílu v pozadí, která stála za japonským vstupem do války, proto přicházely z Washingtonu pokyny na jejich omezení, rozdrobení na menší podniky. Na tyto reformy navazovalo obnovení volného podnikání.

⁶⁴ MOORE, Ray A., *Comment. Reflections on the Occupation of Japan*. In: *The Journal of Asian Studies* 38, 1979, 4, s. 727.

⁶⁵ MACARTHUR, s. 176.

⁶⁶ JANSEN, Marius B., *The Making of Modern Japan*, Cambridge 2000, s. 684.

Omezení vlivu *zaibacu* na japonskou ekonomiku a průmysl se na určitou dobu podařilo, ale jen po dobu trvání okupace.⁶⁷

Po ukončení okupace japonská vláda začala ve větší míře antimonopolní zákony ignorovat a situace se začala vracet do časů před omezujícími reformami. Podniky dříve známé jako *zaibacu* opět začaly spolupracovat s bankami a sdružovat se do starých uskupení. Tato nová spojení se již tolik nepodobala původním koncernům z předválečné doby, došlo k zmenšení váhy hierarchie a slabšímu vzájemnému propojení.⁶⁸

Reforma postihla i oblast dřívějšího feudálního uspořádání Japonska, pozemkové držby. Japonští rolníci většinou pracovali na základě nerovných smluv, díky kterým vlastníci půdy získávali skoro vše, corolníci na této půdě vypěstovali. Došlo proto k novému uspořádání, kdy byla půda vykoupena státem a následně rozprodána rolníkům za příznivé ceny, kteří se tak stali svobodnými vlastníky.⁶⁹

3.5 Konec okupace

O ukončení dosud úspěšné a bezproblémové okupace se začalo více hovořit v průběhu roku 1950. V červnu tohoto roku Japonsko navštívil zvláštní emisar amerického ministerstva zahraničí John Foster Dulles. V průběhu své návštěvy zjišťoval budoucí vyhlídky na uzavření mírové smlouvy s Japonskem, když právě vypukla válka v Koreji.⁷⁰

Byl to právě vývoj mezinárodní situace v Koreji, který napomohl k ukončení spojenecké okupace a k cestě Japonska mezi moderní demokratické státy. Korejská válka rovněž umožnila velké oživení japonského průmyslu (především díky americkým vojenským zakázkám), nastal velký ekonomický rozvoj, díky kterému mohlo později Japonsko konkurovat samotným Spojeným státům americkým.⁷¹

⁶⁷ FINN, s. 56–57.

⁶⁸ CRAIG, REISCHAUER, s. 274.

⁶⁹ MACARTHUR, s. 182–183.

⁷⁰ FINN, s. 241.

⁷¹ Tamtéž, s. 268.

Konečná jednání o uzavření mírové smlouvy s Japonskem se odehrávala na počátku září 1951 v San Francisku, v budově tamější opery. Dne 8. září zde byla podepsána mírová smlouva mezi Japonskem a 48 dalšími státy,⁷² na jejímž základě získalo Japonsko od 28. dubna příštího roku opět svoji nezávislost, a spojenecká okupace také s tímto datem formálně končila, i když některé americké jednotky zde i nadále setrvaly.⁷³

V konečném důsledku se stala spojenecká okupace jistě nesmírně důležitou pro poválečný vývoj Japonska. Bez obrovské americké finanční a potravinové pomoci by se válkou zničené Japonsko jen těžko v krátkém časovém horizontu zotavilo a zařadilo se mezi vyspělé státy. Americký vliv se projevil v ekonomických reformách, stejně jako v rámci nové podoby japonské ústavy. Úspěch spojenecké okupace rovněž závisel na osobě vrchního velitele spojeneckých sil – do této funkce byl prozíravě dosazen generál Douglas MacArthur, který i přes jasné direktivy z Washingtonu dokázal postupovat v souladu s japonským míněním a kulturou.

⁷² Mírovou smlouvu odmítla podepsat delegace SSSR, Československa a Polska. Zástupci Číny nebyli přizváni k jednání, stejně jako Itálie a Portugalsko.

⁷³ CRAIG, REISCHAUER, s. 278.

4 TOKIJSKÝ PROCES

Mezinárodní vojenský tribunál pro Dálný východ v Tokiu byl zřízen k potrestání válečných zločinců, podobně jako Norimberský tribunál v Německu, z jehož právních ustanovení vycházel. Tokijský tribunál probíhal od května 1946 do listopadu 1948. Souzeny měly být především zločiny proti míru, zločiny proti lidskosti a válečné zločiny. Na lavici obžalovaných usedlo dvacet osm vrchních představitelů japonských ozbrojených i politických sil, konečný rozsudek si vyslechlo dvacet pět obviněných.⁷⁴

4.1 Příprava procesu

Potrestání válečných zločinců se stalo hlavním cílem Spojenců. Tento postup byl potvrzen Moskevskou deklarací v listopadu 1943, stejně jako Postupimskou deklarací z července 1945.⁷⁵ V srpnu byla v Londýně vypracována Londýnská dohoda, která obsahovala Chartu mezinárodního vojenského tribunálu v Norimberku a hlavní zásady procesu, mezi které byly zahrnuty dva závažné zločiny, které dosud nebyly mezinárodním právem formulovány – zločiny proti míru a zločiny proti lidskosti. Na základě těchto dvou nově definovaných kategorií bylo možno postavit před soud nejvyšší německé představitele, kteří by jinak mohli uniknout spravedlnosti, a jejichž skutky byly hodny zvláštního potrestání. Na těchto principech z Norimberku později stavěl i tribunál v Tokiu.⁷⁶

Po roce 1945 získaly válečné zločiny zcela nový význam a musely být daleko lépe definovány. Zločin proti míru znamenal plánování, přípravu, iniciování nebo vedení vyhlášené či nevyhlášené agresivní války, nebo války porušující smlouvy, dohody a záruky mezinárodního práva, nebo účast na společném plánu či spiknutí za účelem dosažení

⁷⁴ Před vynesením rozsudku zemřeli přirozenou smrtí Jósuke Macuoka a Osami Nagano, Šúmei Ókawa se během procesu zhroutil a nakonec byl soudem označen za nepřičetného a zbaven všech obvinění.

⁷⁵ BIX, s. 445.

⁷⁶ RÖLING, Bernard Victor Aloysius, *Tokijský proces*, Praha 1995, s. 10.

výše uvedených záměrů. Zločiny proti lidskosti znamenaly vraždění, vyhlazování, zotročování, deportace či jiné nelidské skutky páchané před válkou či během války.⁷⁷

Krátce po japonské kapitulaci bylo jasné, že Spojenci brzy přistoupí ke splnění jednoho ze svých cílů – k zatčení a k potrestání japonských válečných zločinců. Příkaz k zatčení prvních podezřelých vydal generál MacArthur již 11. září 1945. Téhož dne se americká vojenská policie vydala zatknout bývalého ministerského předsedu Hideki Tódžóa, který se při zatýkání pokusil o sebevraždu, lékaři ho však zachránili a on mohl později stanout před tribunálem.⁷⁸

Generál MacArthur pevně stanovil způsob zatýkání hlavních válečných zločinců – pokud se jednalo o osobu v minulosti politicky činnou, nejdříve musel japonský parlament tyto osoby na základě materiálů mezinárodní obžaloby zbavit poslanecké imunity a vydat příkaz k jejich zatčení. V příkazu pak bylo stanoveno datum, kdy se podezřelý měl sám dostavit do věznice Sugamo, obvykle se jednalo o lhůtu deseti až patnácti dní. Dne 6. prosince 1945 vydal parlament příkaz k zatčení bývalého trojnásobného ministerského předsedy Konoeho a lorda strážce císařské pečeti markýze Kidoa. Večer 15. prosince (krátce před vypršením stanovené lhůty) uspořádal Konoe recepci ve své vile a druhý den ráno byl nalezen mrtvý, spáchal sebevraždu.⁷⁹

Hlavním žalobcem byl jmenován Joseph B. Keenan, který se společně se svými kolegy v prosinci 1945 zabýval organizací Mezinárodního vojenského tribunálu a Mezinárodní sekce obžaloby. Generál MacArthur postupoval podle směrnic zasílaných z Washingtonu, které ho mimo jiné opravňovaly ke snížení, schválení či změně všech vynesených rozsudků. Rovněž se generálovi nařizovalo, aby nepodnikal žádné závažné kroky proti císaři.⁸⁰

⁷⁷ MINEAR, Richard H., *Victors' justice. The Tokyo War Crimes Trial*, Michigan 2001, s. 7.

⁷⁸ BROŽ, Ivan, *Vůdcové*, Praha 2001, s. 272.

⁷⁹ SMIRNOV, Lev Nikolajevič, *Soud v Tokiu*, Praha 1979, s. 46–48.

⁸⁰ BIX, s. 449.

Dne 19. ledna 1946 byla vyhlášena Charta mezinárodního vojenského tribunálu pro Dálný východ, která se stala právním základem tribunálu. Tato Charta, vydaná generálem MacArthurem ustanovila složení, soudní působnost a funkce budoucího Mezinárodního vojenského tribunálu pro Dálný východ.⁸¹ Stejně jako Charta mezinárodního tribunálu v Norimberku obsahovala vymezení nově zformulovaných zločinů proti míru a lidskosti. Chartu sestavovali hlavně američtí právníci (vrchní žalobce Joseph B. Keenan), teprve po vydání byl její obsah konzultován s ostatními Spojenci.⁸²

V průběhu února a března pokračovala činnost Mezinárodní sekce žaloby, jejíž výkonný výbor byl složený především z vedlejších žalobců pocházejících ze zemí zastoupených v tribunálu. V jejím čele pak stál hlavní žalobce Keenan, kterému pomáhali další zkušení právníci. Celá sekce se soustředila na výsledky a výběr těch podezřelých, kteří měli být později obžalováni ze zločinů proti míru. Na americkém seznamu podezřelých první kategorie se objevilo třicet jmen, na britském jedenáct. Císař nebyl zastoupen ani na jednom ze seznamů. Australané oproti tomu předložili svůj seznam sta podezřelých, na kterém figurovalo i Hirohitovo jméno.⁸³

Výkonný výbor později snížil počet obžalovaných na osmadvacet, mezi nimiž nebyli zastoupeni žádní podnikatelé, představitelé inteligence, buddhističtí mniši, soudci ani novináři, kteří dříve hlásali militarismus a rasový fanatismus. Americká vojenská a hospodářská převaha měla velký vliv na výběr obžalovaných a na celý průběh Tokijského procesu. Ostatní Spojenci se velmi rychle podřídili nastolenému americkému kurzu a MacArthurovým pravomocím.⁸⁴

⁸¹ BOISTER, Neil, *The Tokyo International Military Tribunal. A Reappraisal*, Oxford 2008, s. 25.

⁸² MINEAR, s. 20.

⁸³ BIX, s. 453.

⁸⁴ Tamtéž, s. 454.

4.2 Členové tribunálu

Bylo rozhodnuto, že tribunál se bude skládat z jedenácti soudců a ze stejného počtu zástupců sboru žalobců, každý byl jmenován jednou z vítězných spojeneckých mocností – USA, SSSR, Velká Británie, Čína, Nizozemí, Francie, Austrálie, Nový Zéland, Kanada, Indie a Filipíny. Jednotliví zástupci se rozhodli pro vyslovení většinového rozsudku, od kterého se bude odvíjet konečný rozsudek.⁸⁵

Předsedou tribunálu byl jmenován australský zástupce Sir William Webb, soudce Nejvyššího australského soudu. Kanadu reprezentoval Edward Stuart McDougall, Čínu Mej Žu-ao, Francii Henri Bernard, Nizozemí Bernard V. A. Röling, Nový Zéland Harvey Northcroft, Velkou Británii Lord Patrick, Sovětský svaz generálmajor I. M. Zarjanov. Spojené státy americké zastupoval do července 1946 John P. Higgins, poté byl nahrazen generálmajorem Myronem C. Cramerem.⁸⁶

Filipíny v průběhu druhé světové války ztratily více než jeden milion obyvatel a utrpěly velké hmotné škody. Filipínská vláda jmenovala jako svého zástupce soudce Delfina Jaranillu, který se zúčastnil bataanského pochodu smrti. Indie jmenovala členem tribunálu soudce Vrchního soudu v Kalkatě Rádhábinóda Pála, který byl obráncem japonského imperialismu a obžalované považoval za lidi, kteří jako první zahájili osvobození Asie.⁸⁷

Spravedlivý soud mělo zaručit jednání vedené v angličtině a japonštině, ale francouzský soudce Bernard a ruský Zarjanov neuměli anglicky, díky čemuž měli velmi ztížené dorozumívání. Každý z obžalovaných měl k dispozici japonského obhájce a americké poradce, pokud by byli potřeba.⁸⁸

⁸⁵ RÖLING, s. 42.

⁸⁶ MINEAR, s. 21.

⁸⁷ BIX, s. 455–456.

⁸⁸ RÖLING, s. 44.

Na druhé straně stáli žalobci, v čele s vrchním prokurátorem Josephem Keenanem. Vzhledem k mezinárodnímu složení tribunálu měl Keenan za asistenty žalobce z většiny zemí, které se procesu účastnily. Přítomni zde byli zástupce Austrálie Alan Mansfield, brigádní generál Henry Nolan za Kanadu, Siang Če-čun za Čínu, Robert L. Oneto z Francie, P. Govinda Menon za Indii, W. G. Frederick Borgerhoff-Mulder z Nizozemí, brigádní generál Ronald Quilliam z Nového Zélandu, Pedro Lopez z Filipín, Arthur Comyns-Carr za Velkou Británii a Sergej A. Golunsky ze Sovětského svazu.⁸⁹

4.3 Obžalování

Před Tokijský tribunál bylo postaveno dvacet osm obžalovaných. Byli mezi nimi diplomaté, zástupci vojenských složek (admirálové i generálové). Obžaloba sestávala z padesáti pěti bodů vymezující zločiny proti míru, válečné zločiny a zločiny proti lidskosti spáchané v rozmezí mezi léty 1928 a 1945.⁹⁰

Generál Sadao Araki se po dlouhou dobu pohyboval ve vysokých vojenských kruzích, v letech 1931 až 1934 vykonával funkci ministra války, tedy sehrál aktivní úlohu při tažení do Mandžuska.⁹¹

Generál Kendži Dohihara velel Zpravodajské službě Kuantungské armády v Mandžusku. V letech 1944 až 1945 byl zodpovědný za zajatecké a pracovní tábory v Malajsii, kde mnoho spojeneckých zajatců zemřelo hladem a z podvýživy, stejně jako na rychle se šířící nemoci.⁹²

Plukovník Kingoró Hašimoto byl kromě své vojenské hodnosti považován rovněž za propagandistu a ne zřídka označován jako hlavní hybatel a vrchní agitátor agresivní expanzivní politiky v Japonsku od roku 1931 do konce války.⁹³ Během dobytí čínského Nankingu v prosinci 1937

⁸⁹ MINEAR, s. 20–21.

⁹⁰ BOISTER, s. 54.

⁹¹ USHIMURA, Kei, *Beyond the 'Judgment of Civilization'. The Intellectual legacy of the Japanese War Crimes Trials 1946–1949*, Tokyo 2003, s. 5.

⁹² BOISTER, s. 55.

⁹³ Tamtéž, s. 55.

velel dělostřeleckému pluku, velel také japonským jednotkám, které ostřelovaly americké dělové čluny *Ladybird* a *Panay* na řece Jang-c'. Napsal mnoho pamfletů a založil různá tajná společenství usilující o svržení demokratické vlády.⁹⁴

Polní maršál Šunroku Hata působil v letech 1939–1940 jako ministr války, mezi lety 1941 a 1944 velel japonským expedičním silám v Číně, právě pod jeho velením docházelo ke krutému zacházení s civilisty.⁹⁵

Baron Kiičiró Hiranuma krátce vykonával v roce 1939 funkci předsedy vlády (od ledna do srpna) a v letech 1930–1939 působil jako prezident Císařské rady, kdy byl mnohdy nápomocen císaři při důležitých rozhodnutích týkající se japonské politiky.⁹⁶

Kóki Hirota byl úspěšným japonským diplomatem, v letech 1933 až 1938 vykonával s malou přestávkou funkci ministra zahraničí a v letech 1936 až 1937 se stal předsedou vlády.⁹⁷

Naoki Hošino se stal v době vlády Hideki Tódžóa vedoucím tajemníkem vlády (1941–1944) a členem válečného plánovacího úřadu (1940–1941).⁹⁸

Generál Seiširó Itagaki byl příslušníkem Kuantungské armády a hlavní organizátor mukdenského incidentu vedoucího k rozpoutání války v Číně. Podílel se na ustanovení loutkového státu Mandžukuo, později se aktivně účastnil zřizování dalších loutkových vlád ve vnitřním Mongolsku a v severní Číně. V prvním kabinetu prince Konoeho zastával v letech 1938 až 1939 funkci ministra války. Následně od dubna 1945 až do konce války velel japonským silám v Malajsii, kde jako hlavní velitel odpovídal za

⁹⁴ RUSSEL, Edward, F. L., *Rytíři Bušidó*, Praha 2012, s. 214.

⁹⁵ USHIMURA, s. 5.

⁹⁶ BOISTER, s. 55.

⁹⁷ USHIMURA, s. 5.

⁹⁸ BOISTER, s. 56.

zásobování zajateckých a internačních táborů potravinami, léky a nemocničními potřebami – zásobování ale nebylo dostatečné.⁹⁹

Okinori Kaja vykonával funkci ministra financí (1941–1944) ve vládě Hideki Tódžóa.¹⁰⁰

Markýz Kóiči Kido se stal jako Strážce tajné pečeti (1940–1945) hlavním císařovým poradcem, čehož ve velké míře využíval. Markýz Kido patřil k zastáncům vedení útočné války, a právě na jeho radu jmenoval v roce 1941 císař Hirohito předsedou vlády Hideki Tódžóa.¹⁰¹

Generál Heitaró Kimura se stal na počátku války v Tichomoří členem Plánovacího úřadu pro totální válku, v srpnu 1944 až do konce války se poté stal hlavním velitelem japonských sil v barské oblasti. V této funkci dovolil, aby byli váleční zajatci zaměstnání v nelidských podmínkách na stavbě barsko-siamské železnice.¹⁰²

Kuniaki Koiso vykonával od července 1944 do dubna 1945 funkci japonského předsedy vlády.¹⁰³

Generál Iwane Macui byl po krátkém odchodu na odpočinek povolán v roce 1937 zpět do aktivní služby, jako vrchní velitel armády operující ve střední Číně, která se skládala z japonské 10. armády a šanghajského expedičního sboru – byla to vojska, která v prosinci dobyla Nanking. Po tomto dobytí následovala dlouhotrvající zvěrstva, v jejichž průběhu byly znásilněny tisíce žen a zabito na 200 000 příslušníků čínské armády a civilistů.¹⁰⁴

Jósuke Macuoka působil ve třicátých letech jako ředitel koncernu Jihomandžuských železnic a jako ministr zahraničí vedl japonskou delegaci, která v roce 1933 demonstrativně opustila jednání Společnosti

⁹⁹ RUSSELL, s. 216–217.

¹⁰⁰ USHIMURA, s. 5.

¹⁰¹ BOISTER, s. 56.

¹⁰² RUSSELL, s. 218.

¹⁰³ USHIMURA, s. 6.

¹⁰⁴ RUSSELL, s. 219.

národů při projednávání situace v Mandžusku.¹⁰⁵ Jako ministr zahraničních věcí v letech 1940–1941 hrál významnou roli při formování aliance s nacistickým Německem a fašistickou Itálií (Pakt tří, 1940), stejně jako při formulování smlouvy o neutralitě se Sovětským svazem o rok později. Během procesu Jósuke Macuoka náhle v červnu 1946 zemřel.¹⁰⁶

Generál Džiró Minami vykonával od dubna do prosince 1931 funkci ministra války, mezi léty 1936 a 1942 generální guvernér Koreje.¹⁰⁷

Generál Akira Mutó zastával v japonské armádě řadu významných funkcí, stal se náčelníkem úřadu pro vojenské záležitosti a v roce 1945 náčelníkem štábu na Filipínách. Působil rovněž ve štábu generála Iwane Macuiho v průběhu dobytí Nankingu.¹⁰⁸

Admirál Osami Nagano vykonával v letech 1936–1937 funkci ministra námořnictva a ve válečných letech 1941–1944 se stal vrchním velitelem generálního štábu Císařského námořnictva. Admirál Nagano zemřel v průběhu procesu v lednu 1947.¹⁰⁹

Admirál Takazumi Oka se stal v říjnu 1940 náčelníkem odboru na ministerstvu válečného námořnictva. V této funkci se aktivně podílel na přípravě a uskutečňování útočné války proti Číně a západním mocnostem.¹¹⁰

Doktor Šúmei Ókawa nezastával vysokou diplomatickou nebo vojenskou funkci, ale přesto stanul na lavici obžalovaných jako hlavní ideolog japonského militarismu, neboť napsal množství knih, článků a projevů, které podporovaly agresivní válku za účelem násilného vyhnání

¹⁰⁵ SMIRNOV, Lev Nikolajevič, *Soud v Tokiu*, Praha 1979, s. 104–105.

¹⁰⁶ BOISTER, s. 57.

¹⁰⁷ USHIMURA, s. 6.

¹⁰⁸ RUSSELL, s. 220.

¹⁰⁹ USHIMURA, s. 6.

¹¹⁰ RUSSELL, s. 221.

bílé rasy z Asie. V průběhu procesu byl Šúmei Ókawa shledán duševně nezpůsobilým a zbaven všech obvinění.¹¹¹

Generál Hiroši Óšima zastával v letech 1938–1939 a poté ještě v období od roku 1941 do roku 1945 funkci japonského velvyslance v Německu. Stal se velkým obdivovatelem Adolfa Hitlera, v Berlíně pak podnikal všechno možné, aby uzavřel vojenskou alianci s Německem.¹¹²

Generál Kenrjó Sató se stal v průběhu vlády Hideki Tódžóa vedoucím Kanceláře pro vojenské záležitosti ministerstva války.¹¹³

Mamoru Šigemicu byl rovněž člen Tódžóovy vlády, mezi léty 1943 a 1944 působil jako ministr zahraničních věcí.¹¹⁴

Admirál Šigetaró Šimada působil jako ministr námořnictva v letech 1941 až 1944, tedy v době vlády premiéra Tódžóa.¹¹⁵

Diplomat Tašio Širatori působil od roku 1938 jako velvyslanec v Itálii a společně s tehdejší velvyslancem v Berlíně Óšimou se zasloužili o uzavření všestranné vojenské aliance mezi těmito třemi zeměmi.¹¹⁶

Generál Teiči Suzuki působil jako předseda Plánovacího úřadu a ministr bez portfeje ve vládách Konoeho a Tódžóa (od dubna 1941 do září 1944).¹¹⁷

Generál Hideki Tódžó se stal snad nejvýznamnější osobou ze všech japonských válečných zločinců. Již od roku 1937 zastával funkci náčelníka štábu Kuantungské armády. V červenci roku 1940 se stal

¹¹¹ BOISTER, s. 58.

¹¹² RUSSELL, s. 221.

¹¹³ USHIMURA, s. 6.

¹¹⁴ BOISTER, s. 58.

¹¹⁵ USHIMURA, s. 6.

¹¹⁶ RUSSELL, s. 224.

¹¹⁷ BOISTER, s. 59.

ministrem války a o rok později již mohl sestavit svoji vlastní vládu. V úřadu ministerského předsedy setrval až do roku 1944.¹¹⁸

Diplomat Šigenori Tógó zastával krátce funkci ministra zahraničních věcí mezi léty 1941 a 1942, později pak v posledních měsících před japonskou kapitulací v roce 1945 a byl signatářem japonské kapitulace.¹¹⁹

Generál Jošidžiró Umezu působil jako velitel Kuantungské armády v letech 1939–1944 a později jako velitel generálního štábu od roku 1944 až do konce války.¹²⁰

4.4 Průběh procesu

První zasedání Mezinárodního vojenského tribunálu pro Dálný východ se uskutečnilo 3. května 1946 v budově Ministerstva války, nedaleko středu Tokia. Kdysi hlavní centrum japonského militarismu bylo přetvořeno v soudní síň. Místo pro svědky bylo vyhrazeno u středu sálu a v jeho blízkosti byly umístěny stoly a lavice pro právníky a soudní zapisovatele. Postaveny byly rovněž vyvýšené řečnické pulty pro hlavního žalobce a hlavního obhájce, stejně jako stupínek pro spojenecké kameramany a fotografy, kteří zachytili průběh celého procesu. Zvláštní prostory byly vyhrazeny zástupcům domácího i zahraničního tisku. Přítomno bylo na třicet tlumočnicků, kteří pracovali v obou oficiálních jazycích procesu, v angličtině a japonštině.¹²¹

Ihned v průběhu prvního dne přelíčení se soudní síň stala svědkem neadekvátního chování jednoho z obviněných, doktora Ókawy. takto celou situaci popisuje L. N. Smirnov: *„Šúmei Ókawa seděl napravo do soudu, v druhé řadě za obžalovaným číslo jedna Hidekim Tódžóem. Šedesátiletý Ókawa byl na Japonce nezvykle vysoký a velice hubený. Přišel v getech, japonských dřevácích, a když mu řekli, aby je odložil,*

¹¹⁸ RUSSELL, s. 225.

¹¹⁹ BOISTER, s. 59.

¹²⁰ USHIMURA, s. 6.

¹²¹ BIX, s. 457.

sundal také své obnošené černé sako a zůstal v pomačkané bílé košili s rozepnutým límcem, který odhaloval jeho tenký krk s velkým, vystouplým ohryzkem. Na očích měl velké tmavé brýle. V tomto ošumělém člověku bylo na první pohled těžko poznat Šúmeie Ókawu, který dříve byl vždy upravený a elegantní, chodil v evropských šatech, byl blahobytný a sebevědomý. Obžalovaní poslouchali náčelníka soudu, držíce přitom v rukou své exempláře obžalovacího spisu. Někteří si něco zapisovali. Jen Ókawa se neklidně vrtěl na lavici. Rozepnul si košili a drbal se na vpadlých prsou. Košile se mu svezla z ramene. Předseda tribunálu Australan William Webb rozkázal strážím, aby mu košili zapnuli. Americký plukovník, který stál za Ókawou, splnil tento příkaz, ale obžalovaný si košili zase rozepnul. To se opakovalo několikrát – Ókawa rozepínal košili, plukovník zapínal. Postupně se pozornost v sále soustředila na tuto scénu a slavnostní rytmus soudního zasedání se tím porušil. Tehdy dal plukovník Ókawovi ruce na ramena a vždycky, když se Ókawa pohnul, přitlačil ho k lavici. To trvalo několik minut, dokud se Ókawa zřejmě neunavil. Znovu zavládl slavnostní klid a pokračovalo předčítání slavnostního spisu. Náhle se Ókawa naklonil dopředu a silně uhodil Tódžóa do hlavy deskami s obžalovacím spisem, které si svinul do trubice. Silná rána zaduněla sálem. Tódžó se pomalu ohlédl a... usmál se na Ókawu. Předseda přerušil zasedání. Strážní odvedli Ókawu.“ Pozdější psychiatrická expertíza ho označila za nepřičetného a tribunál si jeho jméno škrtl ze seznamu obžalovaných.¹²²

O tři dny později následovalo třetí veřejné slyšení. Již od devíti hodin ráno se v soudní síni tísnili obžalovaní, soudci, obhájci a novináři z celého světa, aby si vyslechli, zda se obvinění čelní představitelé Japonska cítí či necítí vinnými. Obžalovaní počínaje Sadaem Arakim povstávali a všichni prohlásili, že se necítí vinnými v žádném bodě obžaloby.¹²³

¹²² SMIRNOV, s. 57–58.

¹²³ BIX, s. 457.

Obžaloba se skládala z padesáti pěti bodů, které dále definovaly tři základní části, a to zločiny proti míru, konvenční válečné zločiny a zločiny proti lidskosti.¹²⁴ Prvních třicet šest bodů vymezovalo zločiny proti míru, v rámci kterých byly zařazeny body popisující široké spiknutí trvajícím od roku 1928 do roku 1945, vedení agresivní války proti Číně a jednotlivým státům v řadách Spojenců. Druhá skupina šestnácti bodů se týkala činů vraždy, stejně jako válečných zločinů a zločinů proti lidskosti. Poslední tři body zahrnovaly zločiny proti lidskosti a válečné zločiny páchané na válečných zajatcích.¹²⁵

Žalobci předkládali důkazní materiály postupně v různých fázích a po dobu téměř osmi měsíců, od 4. června 1946 do 24. ledna 1947. Vrchní prokurátor Joseph B. Keenan pronesl dramatickou zahajovací řeč a později jednotliví žalobci postupně předkládali smlouvy, dohody a další dokumenty, jež měly prokázat povahu japonské zahraniční politiky. Žalobci předvolali celkem 109 svědků a doložili písemná svědectví od 561 dalších osob. Důkazy postupně přibývaly, vycházely najevo japonské přípravy na válku a zvláštní pozornost byla věnována válečným zločinům, které měla na svědomí Císařská armáda.¹²⁶ Obhajoba se pak následně jedenáct měsíců snažila prokázat nevinu každého z obviněných – od 24. února 1947 do 12. ledna 1948. Obhajoba předvolala 310 svědků a doložila písemná svědectví od dalších 214 osob.¹²⁷

Obhajobě byly neustále kladeny do cesty překážky, neboť tribunál často prohlašoval, že předkládané materiály jsou irelevantní či nepodstatné. Zamítnuté dokumenty obsahovaly vylíčení japonských snah zabránit šíření komunismu v Asii, stejně jako rozhodnutí o svržení atomových bomb na japonská města Hirošimu a Nagasaki. Vyvracení důkazů a závěrečné řeči žalobců probíhaly ještě na jaře roku 1948.¹²⁸

¹²⁴ BOISTER, Neil, CRYER, Robert (edd.), *Documents on the Tokyo International Military Tribunal. Charter, Indictment and Judgments*, Oxford 2008, s. 16–17.

¹²⁵ MINEAR, s. 24.

¹²⁶ BIX, s. 458.

¹²⁷ MINEAR, s. 26.

¹²⁸ BIX, s. 459–460.

Každý z obžalovaných měl k dispozici amerického a japonského právníka, ale ti se společně nedokázali domluvit na jednotném postupu. Japonští právníci společně s hlavními obviněnými zastávali názor, že při procesu mají usilovat o ochranu cti, země a císaře, zároveň přitom nedbat na individuální osudy obžalovaných – jejich hlavním cílem bylo zachránit Japonsko. Oproti tomu američtí právníci byli ochotni pro záchranu svého klienta obětovat naprosto vše, a proto docházelo k častým sporům, jakým směrem se má obhajoba ubírat a jak přesně by se mělo postupovat.¹²⁹

Za svědky obhajoby byli často povoláváni četní vysoce postavení představitelé japonské armády, mnozí z nich rovněž čelili podezření z možného spáchání válečných zločinů. Řada obhájců také tvrdila, že jejich klienti jednali na rozkaz nadřízených, či bojovali proto, aby zabránili rozšíření komunismu po celé Asii. Objevila se také tvrzení, že skutečným viníkem rozpoutání války v Pacifiku byly Spojené státy americké, které vlastně vehnaly Japonsko do svízelné situace, ve které bylo zahájení válečných operací jediným řešením.¹³⁰

Podobně jako při Norimberském tribunálu v Německu, i v Tokiu se na veřejnost dostala fakta o válečných zverstvech, která začínala již ve třicátých letech v Číně. V průběhu července 1947 se v rámci Tokijského tribunálu začalo projednávat jednání japonské armády po dobytí čínského města Nanking, které se stalo dějištěm hromadného vraždění a znásilňování. Generál Iwane Macui byl obžalován z odpovědnosti za tento masakr, jež začal 13. prosince 1937, kdy se Nankingu zmocnili Japonci.¹³¹

V prvních šesti týdnech následné japonské okupace bylo povražděno na 200 000 čínských civilistů a válečných zajatců – tisíce zajatců posloužily Japoncům jako cvičné terče při nácviu boje s bajonety. Podle nejnižších odhadů bylo jen během prvních tří týdnů

¹²⁹ RÖLING, s. 52.

¹³⁰ BIX, s. 460.

¹³¹ USHIMURA, s. 38.

okupace zastřeleno nebo ubito k smrti 12 000 mužů, žen a dětí, znásilňování bylo na denním pořádku. Nebyly šetřeny hodně mladé dívky ani staré ženy, celkově došlo asi ke 20 000 případům znásilnění. Vraždění ve městě i v přilehlém okolí pokračovalo tři měsíce a do té doby nemělo obdoby.¹³²

Generál Macui při křížovém výslechu, ke kterému došlo na konci listopadu 1947, vypovídal, že se nevyhýbá zodpovědnosti, ale jako vrchní velitel armády měl své pokyny a nemohl zodpovídat za morálku obyčejného mužstva, které měli usměrnit důstojníci.¹³³

Dále se na pořad jednání dostalo i kruté zacházení s válečnými zajatci, ke kterému docházelo nejen v zajateckých táborech, váleční vězni byli často využíváni jako dělníci v nelidských podmínkách (stavba barmsko-siamské železnice). Na Filipínách se odehrál bataanský pochod smrti, v jehož průběhu zahynul každý sedmý spojenecký či filipínský zajatý voják. Nelidské zacházení se zajatci má své kořeny v japonské kultuře, ve které je vojákova čest vázána na boj až do samotného konce. Zajetí Japonci ztráceli svoji čest a po návratu domů by byli svými rodinami považováni za mrtvé, proto v bezvýchodné situaci volili raději čestnou smrt v sebevražedném útoku než zajetí. Je nesporné, že Japonci velmi krutě zacházeli se spojeneckými válečnými zajatci – pro ně neměli tito muži žádnou čest a předpokládali, že se zajetí vyhnou způsobem, jakým by to udělali oni sami. Na desetitisíce „dobrovolných“ zajatců vůbec nebyli připraveni.¹³⁴

Na konci roku 1947 proběhl i křížový výslech bývalého premiéra Tódžóa, který ve svém svědectví neopomněl hájit císaře. Zdůraznil také heslo „Asie Asiatům“ a skutečnost, že Japonsko bylo obklopeno nepřátelskými silami. Následně bylo odříznuto od dodávek ropy a jeho životní zájmy se tím pádem ocitly v ohrožení – proto muselo vést válku v

¹³² RUSSEL, s. 39–40.

¹³³ USHIMURA, s. 42–43.

¹³⁴ BENEDICTOVÁ, Ruth, *Chryzantéma a meč*, Praha 2013, s. 60–62.

sebeobraně.¹³⁵ Jedním z jeho argumentů rovněž bylo, že Japonsko bylo poraženo v posledním roce války, když už nevykonával funkci ministerského předsedy.¹³⁶

Poslední svědectví byla vznesena do poloviny dubna 1948, následně byl soud na půl roku odročen, aby se mohl dobrat ke spravedlivému rozsudku nad všemi obžalovanými. Konečný rozsudek byl vynesena v listopadu 1948.¹³⁷

4.5 Rozsudek

Tokijský proces se po dvou a půl letech trvání blížil ke svému závěru. Rozsudek byl čten od 4. do 12. listopadu 1948 po půlročním odročení, hlavní slovo měl předseda tribunálu australský soudce Webb. Ve své řeči neopomenul shrnout celý průběh procesu, stejně jako fakta v jednotlivých případech.¹³⁸ Následovalo vynesení rozsudku nad pětadvaceti obviněnými. K nejvyššímu trestu byl odsouzen Hideki Tódžó s diplomatem Kóki Hirotou a pět dalších generálů – Dohihara, Itagaki, Kimura, Macui a Mutó.¹³⁹

Generál Dohihara byl shledán vinným v několika bodech obžaloby, které se týkaly spiknutí za účelem vedení agresivní války a nelidského zacházení s válečnými zajatci. Podle rozsudku byly na základě rozkazů generála Dohihary zajatcům odepřeny potraviny a lékařská pomoc.¹⁴⁰

Na základě výroku Tokijského tribunálu Kóki Hirota jako ministr zahraničních věcí dostával zprávy o japonských zvěrstvech odehrávajících se v čínském Nankingu od prosince 1937 do února 1938, a tuto věc projednal s ministrem války, který ho ujistil, že zvěrstva přestanou. Hirota opomenul své povinnosti tím, že dále nenaléhal, aby se podnikly okamžité kroky k zastavení zvěrstev, a spolehl se jen na

¹³⁵ RÖLING, s. 48.

¹³⁶ USHIMURA, s. 93–94.

¹³⁷ MINEAR, s. 26.

¹³⁸ BIX, s. 465.

¹³⁹ *International Military Tribunal for the Far East*. In: *International Organization* 3, 1949, 1, s. 185.

¹⁴⁰ BOISTER, CRYER (edd.), s. 599–600.

předchozí ujištění. Tím pádem se jeho nečinnost rovnala zločinnému zanedbání povinné péče.¹⁴¹

Generál Itagaki byl shledán vinným z toho, že sám nařizoval, dával oprávnění či dovoloval náčelníkům zajateckých a internačních táborů a zajateckých pracovních oddílů, aby při zacházení s tisíci válečnými zajatci a internovanými osobami porušovali zákony a obyčeje války. Soud prohlásil, že Itagaki je pro svůj postup odpovědný za smrt a utrpení tisíců lidí, o které byl povinen náležitě se postarat.¹⁴²

Na základě rozsudku byl generál Kimura rovněž shledán vinným z nelidského zacházení s válečnými zajatci, především za jeho působení velitele barmské oblasti. Soud konstatoval, že generál jako armádní velitel nepodnikl žádné jasné kroky a rozkazy k zabránění páchání válečných zločinů. Vědomě opomenul svou zákonnou povinnost, když nezabránil porušování zákonů války.¹⁴³

Generál Iwane Macui podle rozsudku musel vědět o bezohledném chování svých vojsk v Nankingu, do města vstoupil 17. prosince krátce po jeho dobytí. Nepodnikl však nic, aby se těmto událostem zabránilo. Jeho rozkazy, ve kterých nabádal své mužstvo ke slušnému chování, neměly pražádný účinek. Byl velitelem armády zodpovědné za masakr ve městě, o masakru věděl. Opominul svoji povinnost velitele, proto musel být za tyto události shledán zodpovědným.¹⁴⁴

Generál Muto byl jako náčelník štábu generála Jamašity na Filipínách shledán vinným z nelidského zacházení s válečnými zajatci, stejně jako s civilním obyvatelstvem. Soud dále dodal, že ve svém postavení mohl ovlivnit způsob vedení války, a odmítl jeho námitku, že o těchto událostech nic nevěděl.¹⁴⁵

¹⁴¹ BOISTER, CRYER (edd.), s. 603–604.

¹⁴² Tamtéž, s. 607.

¹⁴³ Tamtéž, s. 610.

¹⁴⁴ Tamtéž, s. 612.

¹⁴⁵ Tamtéž, s. 614.

Tokijský tribunál rozhodl, že Hideki Tódžó nesl hlavní odpovědnost za zločinné útoky Japonska na sousední země, stejně jako za špatné nakládání s válečnými zajatci a internovanými civilisty. Jako předseda vlády a ministr války o tomto krutém zacházení věděl, ale nepodnikl patřičné kroky k potrestání pachatelů. Již v roce 1942 věděl o katastrofálních podmínkách válečných zajatců na Filipínách (bataanský pochod smrti), ale proti nikomu nezakročil a nikdo nebyl potrestán. Rovněž doporučil, aby se při stavbě barmsko-siamské železnice užilo válečných zajatců. Těmto zajatcům ale nebylo zajištěno dostačující ubytování a stravování. Soud také Tódžóa uznal odpovědným za nařízení, aby se zajatcům, kteří nepracovali, nedávalo jíst. Toto opatření podle výroku Tribunálu přispělo k velkému utrpení a vysoké úmrtnosti zajatců.¹⁴⁶

Šestnáct dalších obviněných bylo odsouzeno k doživotnímu vězení – Araki, Hašimoto, Hata, Hiranuma, Hošino, Kaja, Kido, Koiso, Minami, Oka, Óšima, Sató, Šimada, Širatori, Suzuki, Umezu.¹⁴⁷ Ministr zahraničí Tógó byl odsouzen k dvacetiletému vězení, ale roku 1949 ve vězení zemřel. Diplomát Šigemicu obdržel sedmiletý trest odnětí svobody, ale již v roce 1950 byl podmíněčně propuštěn.¹⁴⁸

Generál Sadao Araki byl zproštěn odpovědnosti za válečné zločiny spáchané japonskými ozbrojenými silami, ale na druhé straně byl usvědčen z vedení agresivní války proti Číně a Spojencům.¹⁴⁹

Plukovník Kingoró Hašimoto byl zproštěn všech obvinění týkajících se porušování válečných zákonů a obyčejů, soud ho ale uznal vinným ze spiknutí za účelem vedení agresivní války proti Číně. Polní maršál Šunroku Hata byl rovněž shledán vinným z vedení agresivní války, navíc

¹⁴⁶ BOISTER, CRYER (edd.), s. 624–625.

¹⁴⁷ Koiso, Širatori a Umezu zemřeli ve vězení, zbylých třináct odsouzených bylo mezi léty 1954 až 1956 podmíněčně propuštěno.

¹⁴⁸ *International Military Tribunal for the Far East*, s. 185.

¹⁴⁹ BOISTER, CRYER (edd.), s. 598.

nedokázal zabránit páchání násilí na civilním obyvatelstvu a nesnažil se o zlepšení krutých podmínek v zajateckých táborech.¹⁵⁰

V případě barona Kiičiró Hiranuma Mezinárodní vojenský tribunál pro Dálný východ konstatoval, že mu jako politickému činiteli nebyla prokázána přímá účast při páchání různých válečných zločinů, přesto byl na základě obvinění ze spiknutí a vedení agresivních válek proti státům Spojenců odsouzen k doživotnímu vězení.¹⁵¹

Naoki Hošino byl jako člen vlády Hideki Tódžóa shledán vinným z plánování agresivní války.¹⁵² Okinori Kaja, další člen vlády, byl zproštěn obvinění týkajících se válečných zločinů, ne tak ale podílu na plánování agresivní války.¹⁵³

Markýz Kóiči Kido mohl jako blízký důvěrník císaře při použití svého vlivu zabránit mnohým událostem. Soud neprokázal, že by se přímo podílel na válečných zločinech, byl ale shledán vinným z plánování spiknutí za účelem vedení agresivní války.¹⁵⁴

Bývalý japonský předseda Kuniaki Koiso musel z titulu své funkce moc dobře vědět o válečných zločinech, kterých se dopouští japonská armáda, stejně jako o katastrofální situaci v zajateckých táborech. Koiso neučinil nic k nápravě těchto skutečností, a proto ho Tokijský tribunál odsoudil k doživotnímu vězení.¹⁵⁵

Podle rozsudku Mezinárodního vojenského tribunálu pro Dálný východ se generál Džiró Minami nepodílel na páchání válečných zločinů, byl ale uznán vinným z účasti na spiknutí za účelem vedení útočné války proti Číně a Sovětskému svazu.¹⁵⁶

¹⁵⁰ BOISTER, CRYER (edd.), s. 600–602.

¹⁵¹ Tamtéž, s. 602.

¹⁵² Tamtéž, s. 605.

¹⁵³ Tamtéž, s. 608.

¹⁵⁴ Tamtéž, s. 609.

¹⁵⁵ Tamtéž, s. 611.

¹⁵⁶ Tamtéž, s. 613.

Admirál Takazumi Oka se ve svém postavení aktivně podílel na uskutečňování příprav k vedení útočné války proti Číně a západním mocnostem, na druhé straně mu nebylo prokázáno, že by se podílel na páchání válečných zločinů, či za ně byl nějakým způsobem odpovědný.¹⁵⁷

Generál Hiroši Óšima se jako japonský velvyslanec v Německu nepodílel aktivně na vedení války v Číně či proti Spojencům, osvobozen byl rovněž v bodech týkajících se špatného zacházení s válečnými zajatci, prokázána mu však byla účast na spiknutí vedoucí ke vzniku agresivní války.¹⁵⁸

Generál Kenrjó Sató zastával ve vládě Hideki Tódžóa v příliš nízké postavení na to, aby mohl ovlivňovat zásadní události japonské zahraniční politiky, proto byl zproštěn obvinění z odpovědnosti za válečné zločiny. Soud ho proti tomu shledal vinným ze spiknutí a z plánování útočné války.¹⁵⁹

Admirál Šigetaró Šimada působil jako ministr námořnictva ve vládě Hideki Tódžóa, kde se podílel na přípravách vedoucí k japonskému útoku na Pearl Harbor. Tribunál mu neprokázal přímou odpovědnost za hanebné zacházení se zajatci a trosečníky torpédovaných lodí. Zproštěn byl rovněž všech obvinění týkajících se válečných zločinů. Tokijský tribunál ho ale odsoudil k doživotnímu vězení za účast na plánování a vedení útočné války.¹⁶⁰

Diplomat Tašio Širatori působil jako japonský velvyslanec v Itálii a úzce spolupracoval se svým kolegou Óšimou v Německu. Pro nemoc nezastával po roce 1941 žádnou významnější úlohu, přesto byl nakonec uznán vinným ze spiknutí za účelem plánování útočné války a odsouzen k doživotnímu vězení.¹⁶¹

¹⁵⁷ BOISTER, CRYER (edd.), s. 614–615.

¹⁵⁸ Tamtéž, s. 615–616.

¹⁵⁹ Tamtéž, s. 616–617.

¹⁶⁰ Tamtéž, s. 619–620.

¹⁶¹ Tamtéž, s. 620–621.

Generál Teiči Suzuki byl jako bývalý předseda Plánovacího úřadu zbaven odpovědnosti za páchaní válečných zločinů, ale byl mu prokázán aktivní podíl na plánování a vedení útočné války.¹⁶²

Generál Jošidžiró Umezu byl jako velitel Kuantungské armády shledán vinným z účasti na spiknutí k vedení útočné války proti Číně a Spojencům. Nebyla mu prokázána přímá účast na válečných zločinech.¹⁶³

Mezinárodní vojenský soudní tribunál pro Dálný východ shledal, že Šigenori Tógó v době mezi zářím 1942 a rokem 1945 nevyvíjel žádnou veřejnou činnost, proto nemůže být považován za odpovědného za páchaní válečných zločinů. Byl ale uznán vinným ze spiknutí za účelem vedení agresivní války a na základě tohoto obvinění byl odsouzen k dvaceti letům odnětí svobody s platností od května 1946, kdy byl vzat do vazby.¹⁶⁴

Mamoru Šigemicu působil dlouhá léta v japonských diplomatických službách. Tokijský tribunál zjistil, že se Šigemicu nepodílel na spiknutí k vedení útočné války. Jakožto ministr zahraničních věcí ve vládě Hideki Tódžóa se ale podílel na vedení útočné války a byl shledán vinným z toho, že vědomě opomenul svou zákonnou povinnost podniknout patřičné kroky k přešetření toho, jak se jednalo s válečnými zajatci v zajateckých táborech. Z mírného trestu, jaký mu byl vyměřen, vyplývá, že Tokijský tribunál nepovažoval jeho vinu za těžkou. Přihlédl k tomu, že Šigemicu nebyl zapleten do příprav spiknutí, stejně jako se nepodílel na vedení útočné války před rokem 1943. Trest opět nabýval platnosti ode dne vzetí do vazby, takže Šigemicu měl v době vynesení rozsudku odseděno dva a půl roku ze sedmi.¹⁶⁵

Po vynesení rozsudku generál MacArthur 22. listopadu 1948 potvrdil v plném rozsahu rozhodnutí Mezinárodního vojenského tribunálu

¹⁶² BOISTER, CRYER (edd.), s. 621–622.

¹⁶³ Tamtéž, s. 625–626.

¹⁶⁴ Tamtéž, s. 622–623.

¹⁶⁵ Tamtéž, s. 618.

a zamítl všechny žádosti o odložení poprav. Vzápětí se sedm obhájců¹⁶⁶ odvolalo k americkému Nejvyššímu soudu, který od počátku prosince 1948 řešil otázku, zda přijmout tyto stížnosti k projednání. Jednalo se zde ale o žádost k revizi rozsudku vydaného mezinárodním tribunálem (i když pod patronací USA) obracející se k soudu národnímu. Nejvyšší soud nakonec rozhodl o tom, že není oprávněn ke změně rozsudku a 23. prosince 1948 byl na nádvoří věznice Sugamo vykonán rozsudek smrti provazem nad sedmi odsouzenými osobami.¹⁶⁷

Konečný rozsudek byl plně podporován osmi soudci z jedenácti, tři měli výhrady k závěrečnému usnesení, které nezapomněli uvést ve svých nesouhlasných nálezech. Jednalo se o francouzského zástupce Henriho Bernarda, nizozemského B. V. A. Rölinga a indického soudce Pála.¹⁶⁸ Soudce Bernard ve svém odporujícím příspěvku zmiňoval absenci vyšetřování císaře Hirohita a jeho rodinných příslušníků, podle něj měl být císař hlavním obžalovaným.¹⁶⁹

Nizozemský zástupce soudce Bernard oproti svému francouzskému kolegovi považoval císaře za pouhou figurku a neprotestoval proti jeho beztrestnosti. Měl námitky především proti nedostatečně formulované Chartě tohoto tribunálu, kde odmítal vysvětlení pojmu agrese. Nepovažoval takto definovanou agresi jako zločin mezinárodního práva a podle jeho názoru měli být čtyři z obžalovaných shledáni nevinnými z tohoto trestného činu – Kido, Hara, Hirota, Šigemicu a Tógó.¹⁷⁰

Indický zástupce soudce Pál ve svém nesouhlasném nálezu prohlásil všechny obžalované za nevinné. Z hlediska práva Pál odmítl vyvolání a vedení války jako akt zločinu – jedná se o právo každého suverénního státu. Obžalovaní se tedy ničím neprovinili a měli by všichni

¹⁶⁶ Odvolání podali prostřednictvím svých obhájců Dohihara, Hirota, Kido, Óka, Sató, Šimada a Tógó.

¹⁶⁷ SMIRNOV, s. 99–100.

¹⁶⁸ COMYNS-CARR, A. S., *The Tokyo War Crimes Trial*. In: *Far Eastern Survey* 18, 1949, 10, s. 109.

¹⁶⁹ BOISTER, CRYER (edd.), s. 676–677.

¹⁷⁰ BOISTER, s. 283–284.

být zproštěni viny. Všechny nesouhlasné nálezy byly pečlivě zaevidovány, při vynesení rozsudku stačil souhlas většiny soudců.¹⁷¹

¹⁷¹ BIX, s. 467.

5 ODRAZ PROCESU V JAPONSKÉ SPOLEČNOSTI

5.1 Bezprostřední reakce

Na Tokijský válečný tribunál se v samotném Japonsku pohlíželo zcela odlišně, než kupříkladu na obdobný Norimberský proces v Německu. Činy příslušníků nacistického Německa byly daleko více pod drobnohledem Evropy a během procesu vycházela najevo nesporná fakta o nacistických zvěrstvech. V Japonsku přímá vyhlazovací politika a antisemitismus chyběly, před soud bylo v konečném důsledku postaveno vysoké politické i armádní vedení, které se činilo zodpovědné za rozpoutání války.

V prosinci 1948 byl vynesena rozsudek nad pětadvaceti hlavními obžalovanými. Nejvyšší trest obdržel bývalý premiér Hideki Tódžó a spolu s ním dalších pět generálů: Seiširó Itagaki, Heitaró Kimura, Kendži Doihara, Iwane Macui a Akira Mutó. K trestu smrti byl rovněž odsouzen bývalý diplomat a premiér Kóki Hirota.¹⁷²

Stranou od politických a armádních špiček stála osoba japonského císaře, nejvyššího vojenského velitele a prvního muže státu, jenž si dokázal svoje postavení (i díky výrazné podpoře Spojených států amerických) v pozměněné podobě zachovat. V průběhu procesu byla několikrát zmiňována jeho role ve snaze ukončit zničující válku rozpoutanou z popudu militaristických politických klik. Proti císaři Hirohitovi nakonec žádný z obžalovaných nevypovídal a všichni raději brali vinu na sebe, než by očernili císaře.

Konec druhé světové války se stal zlomovým pro všechny Japonce. V okamžiku, kdy k nim dorazil kapitulační projev císaře Hirohita, jako by se celé Japonsko ihned v tento moment přetransformovalo z militaristického státu na stát uznávající mírové a demokratické principy. Tokijský proces pak svojí vlastní cestou ovlivnil i politické myšlení celého Japonska, kdy hlavní pováleční představitelé kladli důraz na zavedení

¹⁷² DEMANDT, Alexander, *Moc a právo. Velké hrdelní procesy*, Praha 1998, s. 248–249.

demokratických ideálů společně s myšlenkou již nikdy nezavést svůj národ do zničujícího válečného konfliktu. Mezi obecnou populací se pak díky průběžnému zveřejňování svědectví a výpovědí z procesu vzedmul odpor vůči militarismu a válce jako takové, což jen posílilo hladký průběh demokratických reforem, které byly všeobecně pozitivně přijímány.¹⁷³

Podobně jako při Norimberském procesu se na základě velkého množství důkazního materiálu dostaly na povrch takové skutky, jako například brutální zacházení se spojeneckými zajatci a civilisty. K následným popravám a úmrtím spojeneckých vojáků i civilistů docházelo na mnoha místech v oblasti Asie a Tichomoří – pochod smrti na poloostrově Bataan, budování železniční tratě v nelidských podmínkách mezi Siamem a Barmou, zvěrstva spáchána při dobytí čínského města Nankingu. Dále došlo k podrobnému vylíčení japonského vraždění obyvatel filipínské Manily, Mezinárodní soudní tribunál rovněž přijal důkazy týkající se případů znásilňování žen na okupovaném území, z čehož se stal v budoucnu uznávaný precedent při procesu s novodobými válečnými zločinci.¹⁷⁴

Samozřejmě, že se na druhé straně neobešlo konání Tokijského tribunálů bez kritických ohlasů. Mezi nejvážnější námitky (podobně jako při konání Norimberského procesu v Německu) patřila kritika zavedení anglosaského práva v rámci soudního přelíčení a hlavní důraz na obžalobu ze spiknutí – s těmito aspekty neměli japonští a neameričtí právníci velké zkušenosti.¹⁷⁵

Kromě těchto výtek se stalo rovněž předmětem kritiky neprojednávání zločinů, kterých se dopustili Spojenci – jednalo se především o svržení atomových bomb na města Hirošimu a Nagasaki, stejně jako o bezohledné ruské zacházení s japonskými válečnými zajatci. Podle dalších kritiků se výkon spravedlnosti narušil i tím, když vrchní velitel okupační správy generál MacArthur v předstihu zaručil

¹⁷³ BIX, s. 470.

¹⁷⁴ Tamtéž, s. 470.

¹⁷⁵ USHIMURA, s. 104.

beztrestnost císaři Hirohitovi a představitelům z významných podnikatelských a finančních kruhů – oproti poválečné situaci v Německu, kdy tito představitelé figurovali v několika procesech, prezident Říšské banky Hjalmar Schacht stanul mezi obžalovanými i během samotného Norimberského procesu.¹⁷⁶

Japonská veřejnost k Tokijskému procesu i přes zveřejňování svědectví a závěrů tribunálu v denním tisku zaujímal spíše pasivní postoj. Teprve až díky médiím se obyčejní Japonci v plné míře dozvěděli o válečných zločinech odehrávajících se za hranicemi jejich země. Díky Tokijskému procesu se do širšího povědomí dostaly události odehrávající se ještě před začátkem druhé světové války, stejně jako události následující. Po vyhlášení rozsudku byla hlavní reakcí Japonců na prvním místě snaha o obnovu země, zavedení demokratických principů a zbavení se militaristického vlivu.¹⁷⁷

5.2 Japonská společnost po druhé světové válce

Povahu japonské společnosti bezprostředně po druhé světové válce ve velké míře určovala spojenecká okupace a její průběh. Zprvu se zvažovalo více možností správy Japonska – zda by měla být v každé provincii vytvořena místní velitelství Spojenecké vojenské správy v čele s armádními důstojníky, či zda se mělo spíše přistoupit ke spolupráci s místní vládou a s císařem. Nakonec byla zvolena varianta, ze které mohli těžit jak Spojenci, tak celé Japonsko. Generál MacArthur úzce spolupracoval s japonskou vládou a s císařem, Japonci měli být sami zodpovědní za rekonstrukci své země. Proto byla nakonec okupační správa Japonska naprosto odlišná od té v Německu, hlavní důraz byl kladen na vrchní velení, které následně spolupracovalo s japonským správním aparátem, díky němuž byly následné pokyny převáděny dál.¹⁷⁸

¹⁷⁶ FINN, s. 56.

¹⁷⁷ USHIMURA, s. 165–166.

¹⁷⁸ BENEDICTOVÁ, s. 269–270.

Ve třicátých letech se stal militarismus prostředkem, kterým chtěli Japonci získat světový obdiv a nadvládu nad novým územím. Vstříc této cestě byli Japonci ochotní smířit se s velkými oběťmi. Zlom v dosavadním veřejném mínění nastal s císařovým kapitulačním projevem, jímž svým poddaným oznamoval porážku ve válce a nutnost opustit dosavadní špatný směr vedoucí k dosažení cíle. Japonská společnost tento fakt velmi rychle přijala a zařídila se podle nově nastíněného kurzu – to znamenalo přivítání spojeneckých jednotek i přijetí nové ústavy.¹⁷⁹

Nově přicházející americké okupační jednotky tudíž zprvu odmítaly uvěřit, že tito přátelští Japonci jsou ti samí, kteří na bitevních polích vyhrožovali bojem do samotného konce i za tu nejvyšší cenu, tedy smrt. Generál MacArthur sám nově nastoupený směr japonské společnosti podporoval, v průběhu okupace nekladl nespílitelné podmínky, které by byly v nesouladu s tradiční japonskou kulturou a myšlením. Odlišná japonská morálka dovolila celému národu začít s čistým štítem. Následná politika Spojených států pak Japonsku umožnila vyvarovat se ponížení z porážky a zařadit se mezi nejvyspělejší národy světa.¹⁸⁰

Poválečné období, především padesátá léta jsou spojena s prudkým hospodářským růstem, jenž ovlivnil i formování společnosti. Oproti ostatním asijským zemím se poválečné Japonsko vyznačovalo poklesem přírůstkem obyvatelstva. Bezprostředně po válce nastala populační exploze, jejíž druhá vlna se objevila v letech 1970–1975, kdy děti narozené po válce začaly mít své vlastní potomky. Stabilizaci populace napomohlo i legalizování potratů sérií zákonů z let 1948 a 1949. Dalším rysem poválečné společnosti se stalo přejímání nového chování od západních národů, které postupně nahradilo tradiční japonské zvyky. Výrazně se zlepšila lékařská péče, současně delší studium znamenalo pozdější vstup do manželství a založení rodiny s méně dětmi. Vzdělání Japonci spíše upřednostňovali model rodiny se dvěma potomky.¹⁸¹

¹⁷⁹ BENEDICTOVÁ, s. 275.

¹⁸⁰ Tamtéž, s. 276–279.

¹⁸¹ CRAIG, REISCHAUER, s. 284–285.

S rychle se rozvíjícím hospodářstvím a pomalým růstem obyvatelstva muselo zákonitě dojít ke změně struktury společnosti, neboť se velmi brzy nedostávalo pracovních sil. Nastal velký odliv mužů i žen ze zemědělství či menších průmyslových podniků do nových průmyslových odvětví ve velkých městech. Tím pádem se změnil charakter japonské vesnice – v zemědělských oblastech začaly vyrůstat továrny, přibývalo betonových staveb místo tradičních dřevěných, zlepšila se kvalita silnic.¹⁸²

Nové Japonsko záhy získalo městský charakter, kde se tím nejdůležitějším střediskem samozřejmě stalo hlavní město Tokio – centrum vlády, financí, obchodu, průmyslu, umění a vzdělanosti. Okupační správa společně s hospodářským růstem způsobily v městské společnosti zvrát s dalekosáhlými sociálními důsledky. Došlo k emancipaci žen, čímž se i zvýšil jejich společenský status. Většina z nich již mohla ve větší míře navštěvovat střední i vysokou školu, čímž rostla jejich nezávislost a uvědomění. Nová poválečná generace byla ve svém projevu otevřenější a uvolněnější, z tohoto důvodu bylo její chování často kritizováno staršími občany uznávající japonské tradice.¹⁸³

Ke změně japonské společnosti přispěla i poválečná reforma školství, která se rovněž neobešla bez spojenecké pomoci. Před válkou měl prostý občan většinou šanci získat pouze základní vzdělání, zatímco univerzity navštěvovala jen úzká skupina prominentů. Proto se koncem čtyřicátých let přistoupilo v součinnosti s okupační správou k několika základním reformám, které výrazně zlepšily šanci na všeobecné vyšší vzdělání. Povinná školní docházka byla rozšířena na nižší stupeň střední školy, v roce 1948 pak byly staré vyšší střední školy nahrazeny vyššími středními školami amerického typu. Dramatický nárůst se týkal i počtu univerzit, nově vznikaly také dvouleté dívčí vysoké školy.¹⁸⁴

¹⁸² CRAIG, REISCHAUER, s. 286–287.

¹⁸³ Tamtéž, s. 287–288.

¹⁸⁴ Tamtéž, s. 290–291.

V poválečné době se stala jedním z charakteristických znaků Japonska velmi nízká míra zločinnosti, která patřila k nejnižším na světě. Počet rozvodů mezi japonskými páry dosahoval také nejnižších čísel mezi vyspělými státy. Přestože sebevražda patřila k významným národním japonským tradicím, procento sebevrahů se opět drželo na nejnižších příčkách mezi ostatními zeměmi. Díky lepší zdravotní péči se prodloužila průměrná délka života – u mužů na 72 let a u žen v průměru na 77 let. Tyto pozitivní změny by jistě nemohly nastat bez účinné spolupráce mezi Spojeneckou okupační správou a vysokými představiteli nového poválečného Japonska.¹⁸⁵

¹⁸⁵ CRAIG, REISCHAUER, s. 289.

6 OBDOBNÉ VÁLEČNÉ PROCESY

Mezi největší a nejznámější procesy s válečnými zločinci bezesporu patří Norimberský a Tokijský tribunál – soudy s představiteli nacistického Německa a císařského Japonska. Odehrávaly se samozřejmě ještě další menší procesy a soudy s kolaboranty, které bezprostředně následovaly po konci války. Tato soudní jednání vedla k odhalení válečných hrůz a zločinů nacistického režimu, ale i ke kodifikaci mezinárodního práva. Právě Norimberský tribunál například poprvé odsoudil vedení útočné války a v jeho průběhu došlo k uznání dalších významných precedentů, podle kterých se postupovalo v budoucích procesech s válečnými zločinci.¹⁸⁶

6.1 Norimberský proces

Již v roce 1942 si Spojenci označili za hlavní cíl potrestání německých válečných zločinců. Hlavní iniciativa ke zřízení společného soudu vítězných mocností vzešla od Spojených států amerických, když na začátku května 1945 americký prezident Harry Truman jmenoval soudce Nejvyššího federálního soudu Roberta Jacksona zplnomocněncem pro následná jednání s ostatními Spojenci a se sborem amerických žalobců. V srpnu došlo k uzavření Londýnské dohody, která v sobě zahrnovala základní požadavky k potrestání válečných zločinců a stanovila místo konání tribunálu ve městě Norimberk.¹⁸⁷

Součástí Londýnské dohody se stal i Statut soudního dvora obsahující soupis nejdůležitějších právních norem, které definovaly kompetence tribunálu a zároveň se staly zákonem, podle nějž měly být zločiny souzeny. Tímto krokem mělo být zabráněno tomu, aby se obžalovaní později odvolávali na mezinárodní trestní právo. Soudní dvůr Norimberského procesu se následně sestával ze čtyř soudců, které

¹⁸⁶ HONIG, F., *War Crimes Trials. Lessons for the Future*. In: *International Affairs* 26, 1950, 4, s. 524–525.

¹⁸⁷ DEMANDT, s. 237–238.

jmenovaly čtyři vítězné mocnosti,¹⁸⁸ předsedou byl zvolen britský soudce Geoffrey Lawrence.¹⁸⁹

Dne 20. listopadu 1945 došlo v norimberském Paláci spravedlnosti k zahájení zasedání Mezinárodního vojenského tribunálu. Na lavici obžalovaných stanulo dvacet jedna obviněných, tři další nebyli přítomni (pěťasedmdesátiletý Gustav Krupp byl shledán nezpůsobilým podstoupit soudní proces, Robert Ley spáchal před začátkem procesu sebevraždu ve své cele a Martin Bormann byl souzen v nepřítomnosti).¹⁹⁰

Spojenci již v průběhu války plánovali postavit vrchní představitele nepřátelských režimů před soud, konce války se ale Hitler, Mussolini, Himmler a Goebbels nedožili. Proto se přistoupilo k obvinění dalších významných představitelů nacistického Německa. Obžalováni byli: Hermann Göring (říšský maršál, vrchní velitel Luftwaffe), Karl Dönitz (vrchní velitel námořnictva a po smrti Hitlera hlava státu), Hans Frank (generální guvernér Polska) Wilhelm Frick (říšský ministr vnitra), Hans Fritzsche (komentátor německého rozhlasu), Walther Funk (říšský ministr hospodářství a prezident Říšské banky), Rudolf Hess (před svým odletem do Anglie v roce 1941 po Göringovi druhý Hitlerův zástupce), Alfred Jodl (šéf velitelského štábu Wehrmachtu), Ernst Kaltenbrunner (od roku 1942 šéf Hlavního říšského bezpečnostního úřadu), Wilhelm Keitel (šéf vrchního velení Wehrmachtu), Konstantin von Neurath (říšský ministr zahraničí, poté říšský protektor Čech a Moravy), Franz von Papen (do roku 1934 vykonával funkci Hitlerova vicekancléře), Erich Reader (do roku 1943 vrchní velitel válečného námořnictva), Joachim von Ribbentrop (říšský ministr zahraničí), Alfred Rosenberg (stranický ideolog a říšský ministr pro okupovaná východní území), Fritz Sauckel (generální zplnomocněnec pro pracovní nasazení), Hjalmar Schacht (do roku 1937 říšský ministr hospodářství, do roku 1939 prezident Říšské banky), Baldur

¹⁸⁸ Tři ze jmenovaných soudců byli civilisté, sovětský člen byl důstojník. Kromě britského předsedy tvořili soudní dvůr ministr spravedlnosti Francis Biddle za Spojené státy, profesor trestního práva H. Donnedieu de Vabres za Francii a generálmajor I. T. Nikičenko za Sovětský svaz.

¹⁸⁹ DEMANDT, s. 239.

¹⁹⁰ IRVING, David, *Norimberk. Poslední bitva*, Praha 1997, s. 139.

von Schirach (říšský vedoucí mládeže), Arthur Seyss-Inquart (říšský komisař Nizozemí), Albert Speer (ministr zbrojního průmyslu), Julius Streicher (vedoucí v župě Franky a vydavatel listu „Der Stürmer“).¹⁹¹

Po deseti měsících výslechů a svědectví, kdy se na povrch dostávala zvěrstva a kruté nacistické praktiky, byl 1. října 1946 vyneseno konečný rozsudek, na jehož základě bylo vykonáno deset nejvyšších trestů oběšením (Hermann Göring noc před popravou spáchal ve své cele sebevraždu) na Frankovi, Frickovi, Jodlovi, Kaltenbrunnerovi, Keitelovi, Ribbentropovi, Rosenbergovi, Sauckelovi, Seyss-Inquartovi a Streicherovi. Další obvinění Hess, Funk a Reader obdrželi doživotní tresty,¹⁹² Schirach a Speer dvacet let odnětí svobody, patnáct let von Neurath, deset let Dönitz. Osvobození a zbavení všech obvinění byli nakonec von Papen, Schacht a Fritsche.¹⁹³

Kromě jednotlivců byly souzeny i skupiny a organizace činné v nacistickém Německu. To se týkalo především celé říšské vlády, vůdců NSDAP, oddílů SS včetně bezpečnostní služby SD, tajné policie Gestapa, generálního štábu a vrchního velení německého Wehrmachtu. Nakonec byly dle konečného rozsudku odsouzeny jako zločinné organizace SS, SD, Gestapo, vůdci NSDAP, ne však říšský kabinet s generálním štábem a vrchním velením Wehrmachtu.¹⁹⁴

Norimberský proces předcházel delšímu a většímu Tokijskému tribunálu, v jeho průběhu byly poprvé definovány zločiny proti míru, válečné zločiny a zločiny proti lidskosti, které se staly páteří i Mezinárodního vojenského tribunálu pro Dálný východ.¹⁹⁵

¹⁹¹ DEMANDT, s. 235–236.

¹⁹² Ze zdravotních důvodů byly nakonec doživotní tresty u Raedera a Funka zkráceny – první jmenovaný opustil věznici ve Špandavě roku 1955, druhý v roce 1957.

¹⁹³ IRVING, s. 217–219.

¹⁹⁴ DEMANDT, s. 236–237.

¹⁹⁵ HONIG, s. 522–523.

6.2 Další válečné procesy v Evropě

Stíhání dalších válečných zločinců bylo zahrnuto již v článku 5 statutu Mezinárodního vojenského tribunálu v Norimberku. Díky tomuto článku se předpokládalo, že dojde k potrestání i dalších podezřelých z válečných zločinů, kteří nebyli zahrnuti do Norimberského procesu. Právě v průběhu tohoto tribunálu vycházely najevo další a další nacistické ukrutnosti, které volaly po odsouzení.¹⁹⁶

Po vzájemné dohodě mezi Spojenci bylo možno soudit válečné zločince zvláště v jednotlivých německých okupačních zónách (americké, britské, francouzské a sovětské). Kromě zločinů proti míru, lidskosti a válečných zločinů mohli být samozřejmě stíháni i příslušníci zločinných organizací. Jako první byli souzeni dozorcí z koncentračních táborů, v listopadu 1945 například proběhl v americké okupační zóně soud s dozorcí a lékaři z koncentračního tábora v Dachau.¹⁹⁷

Zprvu nikdo nevěřil zprávám o zločinech, které byly páčány v koncentračních táborech, protože se jednalo o tak hrozné informace, že je kdokoliv odmítl brát na zřetel. To se brzy změnilo s postupem spojeneckých vojsk na jaře 1945, kdy začala zvěrstva z táborů vyplouvat na povrch. Tábor v Dachau sloužil také k testování nových léků a dalším lékařským pokusům, takže soud posuzoval nejen kruté chování dozorců, ale i jednání zdejších doktorů. Obžalovaní se hájili posloucháním rozkazů z vyšších míst, což jim ale nebylo nic platné – třicet osm jich bylo odsouzeno k trestu smrti. Souzeni byli rovněž dozorcí z koncentračního tábora v Belsenu v britské okupační zóně, kdy jedenáct obžalovaných obdrželo nejvyšší trest a ostatní dlouhodobý pobyt ve vězení.¹⁹⁸

Po obžalování hlavních nacistických představitelů v rámci Norimberského procesu proběhly i následné soudy s druhou garniturou. Mezi léty 1946 až 1949 se v americké okupační zóně uskutečnilo dalších

¹⁹⁶ HONZÍK, Miroslav, *Povstaňte, soud přichází*, Praha 1986, s. 157.

¹⁹⁷ Tamtéž, s. 161–162.

¹⁹⁸ Tamtéž, s. 162–163.

dvanáct procesů proti 199 obžalovaným vojákům, diplomatům, podnikatelům a lékařům. Nakonec bylo vyneseno třicet šest rozsudků smrti, dvacet tři doživotních trestů a 102 trestů odnětí svobody. Mezi tyto procesy spadaly například: „lékařský“ proces s Karlem Brandtem a dvaadvaceti dalšími obžalovanými, Milchův proces proti generálovi polnímu maršálovi Eberhardu Milchovi, „právnícký“ proces proti Josefu Alstötterovi a dalším třinácti osobám, proces s „Hlavním hospodářským a správním úřadem SS“ proti Oswaldu Pohlovi a sedmnácti spoluviníkům.¹⁹⁹ Dále rovněž proces s „IG-Farben“ proti Carlu Krauchovi a dvaadvaceti dalším obviněným, proces s Friedrichem Flickem, Alfredem Kruppem a proces s „Wilhelmstrasse“.²⁰⁰

V britské okupační zóně proběhl první proces proti porušovatelům mezinárodních úmluv o válce na moři – na lavici obžalovaných stanul kapitán německé ponorky U 852 Eck a další čtyři členové jeho posádky, všichni podezřelí ze zabíjení trosečnicků torpédovaných lodí. Kapitán Eck byl spolu se třemi členy posádky následně shledán vinným a odsouzení byli zastřeleni v Hamburku v prosinci 1945.²⁰¹

Celkově se odhaduje, že dále došlo pod patronací Velké Británie k 541 procesům, Austrálie 275, Francie 271, Nizozemí 35, Polska 25, Norska 11, Kanady 5, Číny 2 a v Řecku k jednomu procesu.²⁰²

6.3 Procesy s válečnými zločinci na Dálném východě

Po ukončení druhé světové války znamenalo ustanovení Mezinárodního vojenského tribunálu pro Dálný východ v Tokiu snahu o potrestání japonských válečných zločinců. Tokijským tribunálem tato snaha dalece nekončila, stovky dalších poválečných procesů se odehrávaly v mnoha dalších státech. Zjišťování důkazů, stíhání a zajišťování mnoha tisíc jiných Japonců obviněných z válečných zločinů si vyžádalo mnoho práce, proto k tomuto účelu vybudovali Spojenci rozsáhlý aparát. Hlavní tíži

¹⁹⁹ DEMANDT, s. 248.

²⁰⁰ HONIG, s. 527.

²⁰¹ HONŽÍK, s. 163–164.

²⁰² DEMANDT, s. 248.

tohoto úkolu nesly britské a americké vojenské úřady. Každá z těchto zemí si ustanovila vlastní vyšetřovací komisi, Britové v Singapuru, Američané v Tokiu.²⁰³

6.3.1 Britské vojenské úřady

Vyšetřování a souzení osob, které se dopustily válečných zločinů na britských státních příslušnících, bylo svěřeno vrchnímu velitelství spojeneckých pozemních sil pro jihovýchodní Asii. Tomuto vrchnímu velitelství podléhala rozsáhlá oblast Singapuru, Malajsie, Siamu, Francouzské Indočíny, Barmy, Hongkongu, Šanghaje, Britského severního Bornea a Nizozemské východní Indie. Byla ustanovena komise pro vyšetřování válečných zločinů a celá tato organizace byla nakonec podřízena pobočce generálního vojenského prokurátora, která se zodpovídala přímo generálnímu vojenskému prokurátorovi v Londýně.²⁰⁴

Činnost celého aparátu probíhala následovně. Po kapitulaci Japonska padly do spojeneckých rukou japonské síly v jihovýchodní Asii, s nimi rovněž personál zajateckých táborů, pověstný svou brutalitou. Všichni byli vyfotografováni a jejich snímky byly následně předkládány bývalým válečným zajatcům. Každému zajatci bylo předloženo šest fotografií, na jejichž základě byli identifikováni váleční zločinci. Bylo pořízeno přes 10 000 fotografií, které pak byly po identifikaci odeslány společně s přísaznými prohlášeními odboru pro registrování válečných zločinců v Singapuru. Odtud pak byly následně vysílány vyšetřovací skupiny.²⁰⁵

Tyto skupiny následně operovaly v celé oblasti, někdy v poměrně civilizovaných místech, někdy v hluboké džungli. Pomocí fotografií, přísazných prohlášení, výpovědí místních svědků a občasných dobrovolných přiznání obžalovaných zpracovaly skupiny jednotlivé případy a odesílaly je již uzavřené právnímu odboru komise pro

²⁰³ *The History of the United Nations War Crimes Commission*, London 1948, s. 381.

²⁰⁴ Tamtéž, s. 381.

²⁰⁵ Tamtéž, s. 382.

vyšetřování válečných zločinů. V každém jasně prokázaném případě zločinu předal právní odbor obžalovaného soudu. Bývalí britští zajatci se účastnili procesů jako svědkové, pokud se nemohli dostavit, použilo se jejich písemných přísahných výpovědí. Všechny případy však neproběhly takto jednoduše – mnoho podezřelých z válečných zločinů zmizelo, protože byli ještě před kapitulací přeloženi do jiných oblastí. Pátrání po těchto zločincích i tak probíhalo s velkými úspěchy.²⁰⁶

Následné procesy založené na činnosti vyšetřovacích skupin se odehrávaly před britskými, australskými, nizozemskými nebo francouzskými soudy. Celkem dvanáct britských vojenských tribunálů bylo ustanoveno v Singapuru, Rangúnu, Hongkongu, Malajsii a na Britském severním Borneu. Do února 1948 bylo souzeno britskými soudy 931 japonských válečných zločinců.²⁰⁷

6.3.2 Vojenské úřady Spojených států amerických

Na základě směrnice vydané štábem náčelníků ozbrojených sil v USA bylo nařízeno vyšetřování, stíhání a zajištění všech osob podezřelých z válečných zločinů. Tato směrnice rovněž stanovila opatření týkající se předávání válečných zločinců, kteří byli stíháni i jinými státy. Rovněž zmocňovala vrchního velitele spojeneckých sil generála MacArthura ke zřizování zvláštních mezinárodních soudů, stejně jako opravňovala vojenské velitele všech zemí podílejících se na okupaci Japonska ke zřizování vojenských soudů k souzení válečných zločinů.²⁰⁸

Došlo k ustanovení dvou úřadů pro vyšetřování válečných zločinů – první se zabýval stíháním hlavních japonských zločinců (Tokijský tribunál), druhý vyšetřoval a stíhal ostatní válečné zločince. Tato druhá organizace identifikovala, vypátrala, zajistila a postavila před soud tisíce japonských válečných zločinců. Vyšetřovací divize vyšetřila téměř 3 000

²⁰⁶ *The History of the United Nations War Crimes Commission*, s. 382.

²⁰⁷ Tamtéž, s. 382–383.

²⁰⁸ Tamtéž, s. 383.

případů a její působnost se vztahovala na oblasti Barmy, Siamu, Francouzské Indočíny, Malajsie, Singapuru, Sumatry, Jávy a Bornea.²⁰⁹

Unikátní proces probíhal například na ostrově Guam (nejjižnější část souostroví Mariany v severozápadním Pacifiku) pod patronací Spojených států amerických a admirála Johna D. Murphyho.²¹⁰ Po dlouhých letech jednání Guamského válečného tribunálu, kdy se mimo válečné zločiny a krutého zacházení s válečnými vězni projednávaly i takové věci, jako kanibalismus, se dospělo v květnu 1949 ke konečným rozsudkům. Celkově bylo obžalováno 148 Japonců a příslušníků tichomořských národů, 123 z nich byli příslušníci Císařské armády. Bylo vyneseno třicet rozsudků smrti, ale několika z nich byl posléze zmírněn trest na odnětí svobody. Z tohoto důvodu byl nakonec na Guamu vykonán nejvyšší trest pouze u deseti odsouzených.²¹¹

V průběhu konání Tokijského procesu se paralelně odehrával i soud s válečnými zločinci v Nankingu, kteří se podíleli na hromadných zvěrstvech páchaných zde v průběhu let 1937 až 1938. V Tokiu se na lavici obžalovaných zodpovídal generál Iwane Macui, který byl posléze odsouzen k trestu smrti, stejně jako generálové Hisao Tani a Rensuke Isogai v Nankingu.²¹²

Před vojenský soud v Manile byl postaven i generál Masaharu Homma, který byl jako vrchní velitel japonských sil při invazi na Filipíny uznán zodpovědným za bataanský pochod smrti v průběhu roku 1942. Vojenský soud ho odsoudil k nejvyššímu trestu, který byl následně vykonán v dubnu 1946.²¹³

²⁰⁹ *The History of the United Nations War Crimes Commission*, s. 383–385.

²¹⁰ MAGA, Timothy, „*Away from Tokyo*“. *The Pacific Islands War Crimes Trials 1945–1949*. In: *The Journal of Pacific History* 36, 2001, 1, s. 37.

²¹¹ Tamtéž, s. 50.

²¹² BIX, s. 470.

²¹³ MACARTHUR, s. 174.

6.3.3 Australské vojenské soudy

První zprávy o páčání válečných zločinů na australských vojácích se objevily po japonské invazi na Nové Británii v lednu 1942. Zprávy přinesli vojáci, kteří uprchli z tohoto ostrova na pevninu. I zprávy o dalších japonských zvěrstvech přinesli do Austrálie většinou vojáci, jimž se podařilo uniknout před zajetím. Na základě těchto informací začaly australské vojenské úřady shromažďovat údaje od důstojníků i vojáků o porušování válečných zákonů Japonci.²¹⁴

Dne 8. června 1944 jmenovala australská vláda zvláštního komisaře pro vyšetřování válečných zločinů, kterých se Japonci dopustili na příslušnících australské armády. Komisařem byl jmenován sir William Webb, předseda australského Nejvyššího soudu, později jmenovaný předsedou Mezinárodního vojenského tribunálu pro Dálný východ.²¹⁵

Po japonské kapitulaci získaly australské úřady další důkazní materiál od osvobozených zajatců a internovaných civilistů, což později vedlo k zatčení a usvědčení mnoha obviněných japonských válečných zločinců. Krátce po kapitulaci Japonska bylo rovněž v Austrálii uzákoněno nařízení, které zmocňovalo generálního guvernéra po dohodě s vojenskými veliteli zřizovat vojenské soudy pro stíhání válečných zločinců.²¹⁶

Australský odbor pro vyšetřování válečných zločinů působící v Singapuru byl ustanoven v prosinci 1945 a zabýval se převážně případy, které se odehrály v Malajsii, na barmsko-siamské železnici a v Nizozemské východní Indii. Úzce samozřejmě spolupracoval s britskými úřady pro vyšetřování válečných zločinů, stejně jako s nizozemskými vojenskými úřady na Jávě. Bylo zřízeno mnoho australských soudů,

²¹⁴ *The History of the United Nations War Crimes Commission*, s. 386.

²¹⁵ Tamtéž, s. 387.

²¹⁶ Tamtéž, s. 387.

mnozí váleční zločinci byli souzeni britskými vojenskými soudy, při kterých zasedal vždy jako člen i australský zástupce.²¹⁷

²¹⁷ *The History of the United Nations War Crimes Commission*, s. 388.

7 ZÁVĚR

Hlavním tématem diplomové práce je zmapování průběhu Tokijského tribunálu, přičemž nebyly opomenuty ani události těsně předcházející tomuto procesu s japonskými válečnými zločinci. Jedná se zejména o vstup Japonského císařství do druhé světové války na straně nacistického Německa. K tomuto rozhodnutí vedlo několik faktorů.

Nástup japonského militarismu byl patrný již od 30. let, kdy vyústil v postupné sblížení s Hitlerovým nacistickým Německem. Právě na začátku třicátých let došlo k vyprovokování „incidentu“ v Číně, tedy konfliktu bez oficiálního vyhlášení války. V průběhu této agrese se odehrály kruté zločiny na civilním obyvatelstvu, které vyvrcholily dobytím Nankingu na konci roku 1937, po kterém následovalo několikaměsíční vraždění.

Vzhledem k tomuto vývoji na asijském kontinentu a vzrůstajícímu japonskému expanzionismu přistoupily Spojené státy americké k rozsáhlým ekonomickým sankcím, které měly dalekosáhlý dopad na japonské hospodářství, které nebylo surovinově soběstačné. Především se začala nedostávat životně důležitá ropa a japonská vláda, která musela čelit brzy hrozícímu nedostatku této suroviny, se rozhodla pro urychlení válečných příprav. Tyto přípravy probíhaly již od počátku roku 1941 a 7. prosince téhož roku vyústily do překvapivého a úspěšného útoku na americkou Tichomořskou základnu na Havajských ostrovech.

O den později schválil Kongres vstup Spojených států do války proti Japonsku, čímž začala válka v Pacifiku. Její počátek se nesl v duchu rychlých a překvapivých vítězství Japonska. Velmi brzy byl dobyt britský Singapur i Filipíny. Přelomem se staly teprve dvě důležité bitvy v polovině roku 1942 – bitva v Korálovém moři a o Midwayské ostrovy, ve kterých již Japonci nezaznamenali svá dřívější drtivá vítězství.

Následovaly dlouhotrvající a úporné boje, které začaly na ostrově Guadalcanal a pokračovaly až k Okinawě a Iwodžimě, kdy se spojenecká

vojska ocitla již blízko Japonským ostrovům. I přes utržené materiální škody a obrovské ztráty na lidských životech Japonsko odmítalo přistoupit ke kapitulaci, proto se Spojené státy americké nakonec rozhodly přistoupit ke shození atomových bomb na japonská města Hirošimu a Nagasaki na počátku srpna 1945. Japonsko krátce poté přistoupilo na podmínky Postupimské deklarace a jeho zástupci podepsali 2. září 1945 na palubě americké lodi *Missouri* kapitulační dokument.

Následovalo skoro sedm let spojenecké okupace Japonska, která se stala prospěšnou pro obě strany. Především se snažila zreformovat japonskou vládu a zmodernizovat celý stát, což se ve velké míře podařilo. Hlavní postavou okupační správy se stal americký generál Douglas MacArthur, který jako nejvyšší spojenecký velitel sice postupoval podle direktiv zasílaných z Washingtonu, ale zároveň se snažil o lidský přístup k národu s dlouhou kulturní tradicí.

Pro Japonsko nastala doba velkých reforem, které měly v prvé řadě zdemokratizovat dříve militaristický stát. Tyto reformy obsahovaly snahu o ženskou emancipaci a větší demokratizaci školského, právního a hospodářského principu. Roku 1947 byla rovněž přijata nová ústava, která nahrazovala ústavu z doby Meidži.

Další reformní kroky se zaměřovaly na hospodářský sektor, kde se spojenecká okupační správa snažila o rozbití tzv. *zaibacu*, velkých průmyslových a finančních konglomerátů. Omezení vlivu těchto koncernů se podařilo udržet jen po dobu okupace, po jejím skončení získaly koncerny opět na síle a vlivu. Spojenecká okupace byla ukončena podepsáním sanfranciské mírové smlouvy (8. září 1951), na jejímž základě získalo Japonsko od dubna následujícího roku zpět svoji suverenitu a nezávislost.

V průběhu spojenecké okupace se odehrál i Mezinárodní vojenský tribunál pro Dálný východ, který zasedal v Tokiu od května 1946 do listopadu 1948. V rámci tohoto procesu byli souzeni japonští váleční zločinci, přičemž na lavici obžalovaných usedli většinou zástupci

vojenských či politických sil. Obviněno bylo celkem dvacet osm osob, z nichž se konce procesu nedožili dva z obžalovaných, dr. Šúmei Ókawa byl zproštěn všech obvinění a prohlášen za duševně nezpůsobilého.

Potrestání válečných zločinců se stalo hlavním cílem Spojenců již v průběhu druhé světové války. Po roce 1945 dostaly válečné zločiny zcela nový význam a muselo se přistoupit k jejich novému definování. Primárně měly být souzeny zločiny proti míru, válečné zločiny a zločiny proti lidskosti.

Právním základem se stala Charta mezinárodního vojenského tribunálu pro Dálný východ, která byla vyhlášena na počátku roku 1946. Tato Charta ustanovila složení, soudní působnost a funkce budoucího Tokijského tribunálu s japonskými válečnými zločinci. Charta rovněž obsahovala vymezení nově zformulovaných zločinů proti míru a lidskosti.

Dále v průběhu února a března začala Mezinárodní sekce žaloby pracovat na vypracování obžaloby, stejně jako na výsleších prvních svědků a shromažďování prvních dokumentů důležitých pro pozdější proces. Vrchním žalobcem byl jmenován americký zástupce Joseph B. Keenan, kterému samozřejmě pomáhali další právníci. Výkonný výbor této Mezinárodní sekce obžaloby následně zveřejnil seznam osmadvaceti obviněných, kteří se měli být souzeni Tokijským tribunálem. Mezi obžalovanými byli jak zástupci vojenských sil, tak politici a diplomaté.

Obžalováni byli: generál Sadao Araki, generál Kendži Dohihara, plukovník Kingoró Hašimoto, polní maršál Šunroku Hata, Kiičiró Hiranuma, Kóki Hirota, Naoki Hošino, generál Seiširó Itagaki, Okinori Kaja, markýz Kóiči Kido, generál Heitaró Kimura, Kuniaki Koiso, generál Iwane Macui, Jósuke Macuoka, generál Džiró Minami, generál Akira Mutó, admirál Osami Nagano, admirál Takazumi Oka, dr. Šúmei Ókawa, generál Hiroši Óšima, generál Kenrjó Sató, Mamoru Šigemicu, admirál Šigetaró Šimada, Tašio Širatori, generál Teiči Suzuki, generál Hideki Tódžó, Šigenori Tógó, generál Jošidžiró Umezu. Konečný rozsudek si nakonec vyslechlo pětadvacet obviněných.

První zasedání Tokijského tribunálu se odehrálo 3. května 1946 v bývalé budově Ministerstva války. Proces pak trval téměř dva a půl roku. Obžaloba se skládala z 55 bodů, které byly rozděleny na tři oddíly – prvních 36 bodů vymezovalo zločiny proti míru, v jejichž rámci byly zařazeny body popisující široké spiknutí, vedení agresivní války proti Spojencům a Číně. Druhá skupina 16 bodů se týkala činů vraždy, stejně jako válečných zločinů a zločinů proti lidskosti. Poslední tři body zahrnovaly zločiny proti lidskosti a válečné zločiny páchané na válečných zajatcích.

Žaloba předkládala své důkazní materiály (smlouvy, dohody a další dokumenty) téměř po dobu osmi měsíců do ledna 1947 a vyslechla přes na 109 svědků, u dalších 561 doložila písemná svědectví. Obhajoba se pak dalších jedenáct měsíců snažila prokázat nevinnu obžalovaných, předvolala 310 svědků a předložila 214 dalších písemných svědectví.

Každý z obviněných měl k dispozici amerického a japonského právníka, velmi často se ale spolu nedokázali domluvit na jednotném postupu. Problémem se ukázalo i dvojjazyčné vedení procesu (v angličtině a japonštině), protože docházelo ke zkreslení překladu z jednoho do druhého jazyka a mnoho pasáží pro svůj nejednoznačný překlad muselo být postoupeno zkušeným lingvistům.

Poslední svědectví byla zaznamenaná v polovině dubna 1948, následně byl Mezinárodní vojenský tribunál pro Dálný východ na půl roku odročen, aby mohl být v listopadu vynesena rozsudek. Na jeho základě bylo sedm obžalovaných odsouzeno k trestu smrti provazem – Dohihara, Hirota, Itagaki, Kimura, Macui, Mutó a Tódžó. Šestnáct dalších obviněných bylo odsouzeno k doživotnímu vězení – Araki, Hašimoto, Hata, Hiranuma, Hošino, Kaja, Kido, Koiso, Minami, Oka, Óšima, Sató, Šimada, Širatori, Suzuki, Umezu. Ministr zahraničí Tógó byl odsouzen k dvacetiletému vězení, ale roku 1949 ve vězení zemřel. Diplomát Šigemicu obdržel sedmiletý trest odnětí svobody, ale již v roce 1950 byl podmíněčně propuštěn. Z odsouzených Koiso, Širatori a Umezu zemřeli

ve vězení, zbylých třináct bylo podmíněčně propuštěno po skončení spojenecké okupace Japonska.

Po vynesení rozsudku ještě ten samý měsíc generál MacArthur potvrdil v plném rozsahu toto rozhodnutí Mezinárodního vojenského tribunálu pro Dálný východ a zamítl všechny žádosti o odložení poprav. Přes okamžité odvolání několika obhájců k americkému Nejvyššímu soudu, byl nakonec konečný verdikt uznán a 23. prosince 1948 byl na nádvoří tokijské věznice Sugamo vykonán rozsudek smrti provazem na sedmi obžalovaných.

Na Tokijský tribunál pohlížela japonská veřejnost zcela odlišně, než tomu například bylo u obdobného Norimberského procesu v Německu. V Japonsku byli před soud postaveni vysocí představitelé militantních kruhů i zástupci politického vedení, kteří se činili zodpovědní za vstup Japonska do války. Zcela stranou stála osoba císaře Hirohita, který nebyl volán k zodpovědnosti a mohl si zachovat nadále svoji funkci v lehce pozměněné podobě. Především Američané pochopili, že osoba císaře je naprosto klíčová ke zdárnému průběhu okupace a k nastolení demokratických reforem, které měly za úkol přiblížit tradiční Japonsko blíže modernímu době, což se také ve velké míře v následujících letech podařilo.

8 BIBLIOGRAFIE

8.1 Prameny a literatura

ANDERSON, Janice, *Nejkrutější válečné zločiny v dějinách*, Frýdek-Místek 2009.

AUER, James E. (ed.), *From Marco Polo Bridge to Pearl Harbor. Who Was Responsible?*, Tokyo 2010.

BENEDICTOVÁ, Ruth, *Chryzantéma a meč*, Praha 2013.

BIX, Herbert P., *Hirohito a vznik moderního Japonska*, Praha 2002.

BOISTER, Neil, CRYER, Robert (edd.), *Documents on the Tokyo International Military Tribunal. Charter, Indictment and Judgments*, Oxford 2008.

BOISTER, Neil, *The Tokyo International Military Tribunal. A Reappraisal*, Oxford 2008.

BROŽ, Ivan, *Pearl Harbor*, Praha 2011.

BROŽ, Ivan, *Vůdcové*, Praha 2001.

CRAIG, Albert M., REISCHAUER, Edwin O., *Dějiny Japonska*, Praha 2009.

DEMANDT, Alexander, *Moc a právo. Velké hrdelní procesy*, Praha 1998.

EDGERTON, Robert B., *Válečníci vycházejícího slunce. Historie japonského válečnictví*, Praha 2002.

FELTON, Merk, *Japonské gestapo. Vraždění, Chaos a mučení ve válečné Asii*, Praha 2010.

FINN, Richard B., *Winners in Peace. MacArthur, Yoshida and Postwar Japan*, Berkeley 1992.

HONZÍK, Miroslav, *Povstaňte, soud přichází*, Praha 1986.

IGUCHI, Takeo, *Demystifying Pearl Harbor. A New Perspective from Japan*, Tokyo 2010.

IRVING, David, *Norimberk. Poslední bitva*, Praha 1997.

JANSEN, Marius B., *The Making of Modern Japan*, Cambridge 2000.

MACARTHUR, Douglas, *Odvaha byla pravidlem*, Praha 2010.

MINEAR, Richard H., *Victors' justice. The Tokyo War Crimes Trial*, Michigan 2001.

POULÍČEK, Jaroslav, *Druhá světová válka*, Praha 2010.

RAGINSKIJ, Mark Jurjevič, *Mezinárodní proces proti hlavním japonským válečným zločincům*, Praha 1952.

REES, Laurence, *Peklo na Východě*, Praha 2011.

RÖLING, Bernard Victor Aloysius, *Tokijský proces*, Praha 1995.

RUSSEL, Edward, F. L., *Rytíři Bušidó*, Praha 2012.

SCHOM, Alan, *Americký orel proti vycházejícímu slunci*, Brno 2005.

SKŘIVAN, Aleš, *Cestou samurajů*, Praha 2005.

SKŘIVAN, Aleš, *Japonská válka 1931–1945*, Praha 1997.

SKŘIVAN, Aleš, *Pád Nipponu*, Praha 2006.

SMIRNOV, Lev Nikolajevič, *Soud v Tokiu*, Praha 1979.

SMITH, Peter C., *Bitva o Midway*, Brno 2005.

The History of the United Nations War Crimes Commission, London 1948.

TOLAND, John, *The Rising Sun. The Decline and Fall of the Japanese Empire 1936–1945*, New York 1970.

USHIMURA, Kei, *Beyond the 'Judgment of Civilization'. The Intellectual legacy of the Japanese War Crimes Trials 1946–1949*, Tokyo 2003.

8.2 Články

ALBRECHT, A. R., *War Reprisals in the War Crimes Trials and in the Geneva Conventions of 1949*. In: *The American Journal of International Law* 47, 1953, 4, s. 590–614.

BISHOP, William W. Bishop Jr., *Koki Hirota et al. v. Douglas MacArthur*. In: *The American Journal of International Law* 43, 1949, 1, s. 170–172.

BOYD, Carl, *The Berlin-Tokyo Axis and Japanese Military Initiative*. In: *Modern Asian Studies* 15, 1981, 2, s. 311–388.

BROOK, Timothy, *The Tokyo Judgment and the Rape of Nanking*. In: *The Journal of Asian Studies* 60, 2001, 3, s. 673–700.

CASSESE, Antonio, *Reflections on International Criminal Justice*. In: *The Modern Law Review* 61, 1998, 1, s. 1–10.

COMYNS-CARR, A. S., *The Judgment of the International Military Tribunal for the Far East*. In: *Transactions of the Grotius Society* 34, 1948, s. 141–151.

COMYNS-CARR, A. S., *The Tokyo War Crimes Trial*. In: *Far Eastern Survey* 18, 1949, 10, s. 109–114.

GREEN, L. C., *International Crimes and the Legal Process*. In: *The International and Comparative Law Quarterly* 29, 1980, 4, s. 567–584.

Far Eastern Commission. In: *International Organization* 5, 1951, 3, s. 651–655.

FISHEL, Wesley R., *Japan under Macarthur. Retrospect and Prospect*. In: *The Western Political Quaterley* 4, 1951, 2, s. 210–225.

FINCH, George A., *The Nuremberg Trial and International Law*. In: *The American Journal of International Law* 41, 1947, 1, s. 20–37.

HAGAN, John, LEVI, Ron, *Crimes of War and the Force of Law*. In: *Social Forces* 83, 2005, 4, s. 1499–1534.

HONIG, F., *War Crimes Trials. Lessons for the Future*. In: *International Affairs* 26, 1950, 4, s. 522–532.

International Military Tribunal for the Fast East. In: *International Organization* 3, 1949, 1, s. 184–186.

MACKENZIE, S. P., *The Treatment of Prisoners of War in World War II*. In: *The Journal of Modern History* 66, 1994, 3, s. 487–520.

MAGA, Timothy, *‘Away from Tokyo’. The Pacific Islands War Crimes Trials 1945–1949*. In: *The Journal of Pacific History* 36, 2001, 1, s. 37–50.

MASLAND, John W., *Post-War Government and Politics of Japan*. In: *The Journal of Politics* 9, 1947, 4, s. 565–587.

MCNELLY, Theodore, *The Japanese Constitution. Child of the Cold War*. In: *Political Science Quarterly* 74, 1959, 2, s. 176–195.

MERON, Theodor, *Reflections on the Prosecution of War Crimes by International Tribunals*. In: *The American Journal of International Law* 100, 2006, 3, s. 551–579.

MOORE, Ray A., *Comment. Reflections on the Occupation of Japan*. In: *The Journal of Asian Studies* 38, 1979, 4, s. 721–734.

NEUMANN, Franz, *The War Crimes Trials*. In: *World Politics* 2, 1949, 1, s. 135–147.

PELLA, Vespasian V., *Towards an International Criminal Court*. In: *The American Journal of International Law* 44, 1950, 1, s. 37–68.

ROWE, David Nelson, *The New Japanese Constitution*. In: *Far Eastern Survey* 16, 1947, 2, s. 13–17.

RESUMÉ

This Thesis is focused on the development of the Tokyo International Military Tribunal with Japanese war criminals as well as the events immediately preceding. This Thesis also includes the explanation of main causes and reasons, which led to the Japanese participation in World War II. This conflict ended for Japan on September 2, 1945, with the signing the Terms of Surrender.

Almost seven years of Allied occupation of Japan followed, beneficial to both parts. SCAP tried to reform and modernize entire state together with Japanese government. The main character of the Allied occupation became U. S. General Douglas MacArthur, who as Supreme Allied Commander followed the directives sent from Washington, but also tried on human approach to a nation with a long cultural tradition. For Japan, there was a period of great reforms, which should primarily democratize previously militaristic state. These reforms included the efforts of women's emancipation and greater democratization of the education, legal and economic principles. 1947 was also adopted a new Constitution, which replaced the Constitution of the Meiji period.

During the Allied occupation took place the International Military Tribunal for the Far East, which took place in Tokyo from May 1946 to November 1948. Japanese war criminals were charged, most of the representatives of military or political forces. Totally, twenty-eight persons were charged, two of the defendants died before the end of the process. Dr. Okawa was acquitted of all charges and declared mentally unfit.

The Charter of the International Military Tribunal for the Far East, which was announced at the beginning of 1946, has become the legal basis of this Trial. This Charter established the functions of the court of the Tokyo tribunal of Japanese war criminals. The Charter also contained a newly formulated definition of crimes against peace and humanity.

According to the final Judgment, seven defendants were sentenced to death by hanging - Doihara, Hirota, Itagaki, Kimura, Matsui, Muto and Tojo. They were executed at Sugamo Prison on December 23, 1948. Sixteen other defendants were sentenced to life imprisonment - Araki, Hashimoto, Hata, Hiranuma, Hoshino, Kaya, Kido, Koiso, Minami, Oka, Oshima, Sato, Shimada, Shiratori, Suzuki, Umezu. Foreign Minister Togo was sentenced to twenty years in prison and died in prison in 1949. Shigemitsu received a seven-year prison sentence, in 1950 he was paroled. Koiso, Shiratori and Umezu died in prison, and the remaining thirteen were paroled after the end of the Allied occupation of Japan.